

УИЛЯМ ШЕКСПИР

КОРИОЛАН

Превод от английски: Валери Петров, 1974

chitanka.info

КОРИОЛАН^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

КАЙ МАРЦИЙ, после **КОРИОЛАН** — римски патриций

ТИТ ЛАРЦИЙ, КОМИНИЙ — римски военачалник

МЕНЕНИЙ АГРИПА — приятел на Кориолан

СИЦИНИЙ ВЕЛУТ, ЮНИЙ БРУТ — народни трибуни

МАЛКИЯТ МАРЦИЙ — син на Кориолан

РИМСКИ ГЛАШАТАЙ

РИМЛЯНИН на име *Никанор*

ТУЛ АВФИДИЙ — военачалник на волците

ВОЕНАЧАЛНИК на Авфидий

ВОЛСК на име *Адриан*

ДВАМА ЧАСОВИ от страна на волците

ВОЛУМНИЯ — майка на Кориолан

ВИРГИЛИЯ — жена на Кориолан

ВАЛЕРИЯ — приятелка на Виргилия

ПРИСЛУЖНИЦА на Виргилия

Римски сенатори, патриции, едили; старейшини на волците, съзаклятници от страна на Авфидий; граждани, войници, вестители, слуги — от двете страни.

Място на действието: Рим и околностите му; Кориоли и околностите му; Анциум.

[0] Оригиналното название на трагедията е: „*The Tragedy of Coriolanus*“ — „Трагедия за Кориолан“. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Улица в Рим.

Влиза тълпа от Граждани, взоръжени с тояги, прътове и друго оръжие.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Чуйте ме, преди да продължим!

ВСИЧКИ

Говори! Говори!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Решени ли сте всички по-скоро да умрете, отколкото да гладувате?

ВСИЧКИ

Решени! Решени!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Тогава знайте, че Кай Марций е главният враг на народа!

ВСИЧКИ

Знаем го! Знаем го!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да го убием и ще имаме жито на цена, каквато ние кажем!
Решено ли е?

ВСИЧКИ

Стига сме го повтаряли! Да го направим! Напред! Напред!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Една дума, добри граждани!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Нас ни смятат за лоши граждани. Патрициите са добри! Това, дето им е в излишък на властниците, би ни стигнало да преживеем. Да ни даваха само огризките си, преди да са се развалили, пак бихме си рекли, че ни помагат от човещина. Но ние и тъй им се виждаме скъпи. Нашата мършавост, дрипавите ни дрехи им служат за мерило, по което отчитат своето охолство. Нашето страдание е за тях печалба. Да им отмъстим с тоягите си, преди да сме изсъхнали като тояги сами! Боговете виждат, че говоря от глад за хляб, а не от жажда за мъст!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

И искате да почнете тъкмо с Кай Марций?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

С него най-напред — той е бясно куче за простия народ!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

А държите ли сметка за заслугите му към страната?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Държим и на драго сърце бихме го хвалили за тях, ако той не си плащаше сам с гордеене.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Не, сега говориш от злоба!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Казвам ти, че всичко славно, което е направил, направил го е все за това. Може някои благодущни да повтарят, че било от обич към отечеството, но истината е, че го е направил главно за да угоди на майка си и малко, за да се хвали с него, защото е колкото храбър, толкоз и горделив.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Ти му приписваш като порок нещо, което му е в природата и няма как да се промени. А и не можеш да кажеш, че е алчен!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

И да не мога, това не значи, че са ми пресъхнали обвиненията. Той има толкоз недостатъци, че ще ми се умори устата, преди да ги изброя всичките!

Викове зад сцената.

Какви са тези викове? Другата страна на града се е вдигнала, а ние сме седнали да дърдорим? Към Капитолия^[1]!

ВСИЧКИ

Тръгвайте! Напред!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Стойте! Кой иде?

Влиза Менений Агрипа.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Достойният Менений Агрипа. Един, който винаги е обичал народа.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да, той е честен човек. Да бяха и другите като него!

МЕНЕНИЙ

Съграждани, с какво сте се заели?

Къде сте тръгнали със тези сопи?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Къде сме тръгнали, не е тайна за Сената. Отпреди две седмици там трябва да са подушили какво смятаме да правим, а сега ние ще им го покажем на дело. Те викат: „Дребен просяк — силен дъх“ — сега ще усетят, че и ръцете са ни силни!

МЕНЕНИЙ

Съграждани, приятели, съседи,
това ще ви съсипе!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Невъзможно —
отдавна сме съсипани, почтени!

МЕНЕНИЙ

Приятели, повярвайте, за вас
патрициите грижат се неспирно.
А пък да вдигате зарад глада
тояги срещу римската държава,
е както с тях да удряте небето,
защото Рим ще счупи сто препънки,
по-здрави от оназ, която вие
ще му поставите. От боговете —
не от патрициите — е гладът;
и коленете ви — а не ръцете —
ще ви спасят единствени от него.
Но вий от бедствието заслепени,
сте тръгнали по път, осеян само
със нови бедствия, далеч по-страшни,
и хулите държавните кормчии
като врази, когато те се грижат
като отци за вас!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Грижат се! Хубаво се грижат! Никога досега не са се погрижвали
за нас! Оставят ни да пукаме от глад, а хамбарите им пращят от жито!
Издават укази срещу лихварството в полза на лихварите! Ден не
минава да не отменят някой стар полезен закон срещу богатите и да
не въведат някоя нова наредба против нас, бедните, та по-яко да ни
стиснат за гърлото! Ако войната не ни глътне, те ще го направят —
толкова им е обичта към нас!

МЕНЕНИЙ

Или ще се признаете за слепи
от озлобление, или сте луди!
Бих искал да ви кажа една басня.

Позната ви е може би, но толкоз
подхожда за целта ми, че ще дръзна
със още малко да я състаря.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Добре, готови сме да я чуем. Само не си представяй, че ще ни
подсладиш мъката с приказчици. Но щом толкова искаш, карай!

МЕНЕНИЙ

В едно човешко тяло всички части
веднъж въстанали срещу стомаха
и обвинили го, че само зее
в средата им, бездействен и ленив,
и гостба получава, без да дава
ни капка труд, докато те се движат,
усещат, виждат, чуват, размишляват
и тъй в задружна работа обслужват
различните желания и нужди
на цялото. Стомахът им отвърнал...

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Е, как отвърнал, искаме да чуем!

МЕНЕНИЙ

Ще чуеш, драги... С нещо като смях —
но който не от дробовете идел,
а тъй: хъ-хъ! (Стомахът в моите басни,
вий виждате, не само разговаря,
но и се смее!) — той така отвърнал
на частите на Тялото, които
били му завидели с толкоз право,
със колкото зловиди се на вас,
че нашите сенатори не са
подобни вам...

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Какво отвърнал, казвай!

Щом мозъкът ни — крал, ръката — воин,
съветникът — сърце, кракът — жребец,
окото — страж, езикът — сигналист,
и другите подпорки в тази наша
телесна сграда...

МЕНЕНИЙ

Е? „Щом те“ — какво?...
О, как говори!... Е, какво „щом те“?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Щом те са притеснени от стомаха,
от тази лакома помийна яма
на организма...

МЕНЕНИЙ

Хубаво! И после?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

И после, ако те се разбунтуват,
какво могъл би да им отговори
тоз твой стомах?

МЕНЕНИЙ

Нали това разправлям?...
Зрънце търпение ми дайте само
(макар да нямате от него много!)
и слушайте какво им рекъл той...

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Премного го усукваш!

МЕНЕНИЙ

Друже мой,
забележи: стомахът бил разумен,
а не припрян като онез, които
го обвинявали. Той рекъл тъй:

„Наистина, сътрудници по тяло,
аз първи получавам туй, което
изхранва всички ви. И тъй е редно,
защото съм на общото ни тяло
и склад, и работилница; но аз —
ако си спомняте, изпращам таз
храна по пътищата на кръвта
до двора на сърцето и престола
на мозъка и пак от мен по разни
потайни домакински коридори
добивате, което ви се пада,
вий всички тук, от мускулите мощни
до вените най-тънички. Тук всеки...“
Но всичко туй, приятели, помнете,
са думи на стомаха!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Помним, казвай!

МЕНЕНИЙ

„... Тук всеки — казал — няма как да знае
какво съм дал на другите, но аз
ще ви докажа, ако трябва, с цифри,
че винаги делеял съм тъй мливото:
на мене триците — на вас брашното!“...
Какво ще кажеш?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Че е отговорил.

Но как го свързваш с нашия въпрос?

МЕНЕНИЙ

Сенатът е стомахът благодетел,
а вий сте членовете недоволни.
Защото, ако трезво прецените
разпределението на богатата,
ще видите, че всички придобивки,

от вас получени, не са заслуга
на вас самите, а че всички те
отгоре идат ви. Какво ще кажеш
пред таз тълпа ти, палец на крака й?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Аз — палец на крака й? А защо пък?

МЕНЕНИЙ

Затуй, защото ти, макар да си
най-низкият, най-долният от този
тъй мъдър бунт, все пак вървиш най-първи.
Ти, шугав пес, по-слаб на бяг от всички,
повел си хайката от глад за плячка!...
Добре, вървете с тези свои сопи!
Нападнали са плъховете Рим
и някой, както виждам, ще си пати,
и то добре!

Влиза Кай Марций.

Привет, достойни Марций!

МАРЦИЙ

Благодаря... А вий, крамолна паплач,
отново ли бунтовната си краста
ще дръгнете, дорде ви цъфнат язви?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

За нас ти пазил си все мили думи!

МАРЦИЙ

На тебе мила дума който каже,
ще бъде отвратителен ласкател!
Какво пак искате вий, долни псета,
роптаещи във мир и във война,
пъзливи в боя, а след него дръзки?
Тоз, който довери ви се, ще има,

където лъвове му трябват, зайци;
и гъски — дето чакал е лисици!
Вий по-непостоянни сте във всичко
от въглен върху лед и град на слънце.
На вас ви дай да славите тоз, който
престъпил е реда, и да корите
законите, които го наказват.
Тоз, който си заслужва чест, заслужва
от вас омраза. Вашите прищевки
са като тез на болен, за когото
най-вкусно е, което най вреди му.
На вас да се осланяш, все едно е
да плуваш във море с оловен плавник
и дъбове да сваляш със тръстика.
Да се обесите! На вас да вярвам,
които се мените всеки миг
и днес „почтен“ зовете тоз, когото
сте хулели до снощи, и „безчестен“ —
когото сте разхвалвали? Да чуем:
защо, изпълнили стъгдите, вие
ругаете достойния Сенат,
когато, ако той — напътстван свише —
не ви държеше в страх, взаимно щяхте
да се ядете като вълци зиме?...
Какво желаят?

МЕНЕНИЙ

Жито на цени,
които те да определят. Казват,
че имало във складовете много.

МАРЦИЙ

Да се обесят! „Казвали!“ Седят си
край огъня и знаят какво става
във Капитолия, кому потръгва
и кой в упадък е, поддържат групи,
уреждат бракове и величаят

таз партия, а другата пък стъпкват
под своите закърпени подметки.
Та жито имало? Да бе Сенатът
не толкоз мек и да ми позволеше
да поразмахам меч, аз бих издигнал
от рабските им трупове грамада,
висока хвърлей копие!

МЕНЕНИЙ

Тез тука
мирясаха без много труд, защото
макар умът обилно да им липсва,
пъзливи са порядъчно. Но как е
тълпата от оназ страна?

МАРЦИЙ

Стопи се.
Да се обесят! Кряскаха, скимтяха,
че страдали от глад, на всяка дума
помагайки си с куп от поговорки:
глад зид разбивал; мрял от пост и песът;
небето хляба давало за всички;
била храната, за да се яде —
с такива дрипи даваха те израз
на свойте искания и когато
едно от тях — тъй нагло, че от него
на благородството ще му призлее,
властта ще пребледнее! — бе прието
да бе видял как кряскаха в превара
и шапките им мазни как летяха
към рога на луната, дявол взел ги!...

МЕНЕНИЙ

Какво бе то?

МАРЦИЙ

Да имат пред Сената

застъпници-трибуни по свой избор —
на брой петима^[2] — Юний Брут, Сициний...
как беше там... Велут; и разни други.
По дявола! На таз сган аз даже
до тухла да разтуреха града ни,
не бих отстъпил толкоз! Бунтът утре,
навирил нос, от тези придобивки,
ще вземе повод, за да иска още!

МЕНЕНИЙ

Невероятно!

МАРЦИЙ

Махайте се! Марш!
Отломки долни!

Влиза забързан Вестител.

ВЕСТИТЕЛ

Тук ли е Кай Марций?

МАРЦИЙ

Стои пред теб. Какво ще съобщиш?

ВЕСТИТЕЛ

Че волските^[3] се готвят за война!

МАРЦИЙ

Това ме радва. Тъй ще се очистим
от тоз излишък!... Идат първенците!

Влизат Коминий, Тит Ларций и други Сенатори; заедно с тях — ний Брут и Сициний Велут.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Достойни Марций, твоите слова
се потвърдиха: волските настъпват.

МАРЦИЙ

И Тул Авфидий, който ги предвожда,
ще ви накара да се изпотите.

Завиждам на военната му доблест
и да не бях тоз, който съм, бих искал
да бъда Тул Авфидий, никой друг!

КОМИНИЙ

Да, ти и той се сблъскахте преди.

МАРЦИЙ

Да бе светът от два враждебни стана
и Тул във моя, станал бих изменник,
за да се бия с него! Горд ме прави
ловът на лъв, опасен като него!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Тогаз, достойни Марций, придружи
Коминий в предстоящата война!

КОМИНИЙ

Ти вече обеща ми.

МАРЦИЙ

И държа
на обещаното. Тит Ларций, ти
ще видиш пак как Марций ще се сблъска
със стария си враг!... Стоиш вдървен?
Оставаш настрани?

ЛАРЦИЙ

Кой? Аз? Кай Марций,
със патерици даже, на едната
ще се облягам, с другата ще трепя,
но пак ще бъда с вас!

МЕНЕНИЙ

О, древна кръв!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Да идем в Капитолия, където
най-първите от нашите ни чакат!

ЛАРЦИЙ (*към Коминий*)

Върви пред нас!

Към Марций.

Ти, Марций, пръв след него!
Заслужил си го!

ЛАРЦИЙ

С мен, безстрашни Марций!

ПЪРВИ СЕНАТОР (*към гражданите*)

Вий, марш дома!

МАРЦИЙ

Не, нека ни последват.
Хамбарите на волците са пълни —
да пуснем своите плъхове във тях!...
Почтени недоволници, вий тука
покажете голяма смелост — моля,
елате с нас!

Гражданите се разбягват. Излизат всички освен Брут и Сициний.

СИЦИНИЙ

Видял ли си подобен горделивец?

БРУТ

Не, той в надменността си няма равен!

СИЦИНИЙ

Когато ни избраха за трибуни...

БРУТ

Видя ли устните му и очите?

СИЦИНИЙ

Не ги видях, но гаврите му чух.

БРУТ

В гнева си той осмял би боговете!

СИЦИНИЙ

Срамливата луна би взел на подбив!

БРУТ

Дано войната грабне го! Премного
надул се е със тази своя доблест!

СИЦИНИЙ

Такъв човек, при слънце във зенита,
презира сянката, която тъпче,
и чудно как търпи да го командва
един Коминий!

БРУТ

Славата, която
той вече е добил и още търси,
по-лесно се опазва и натрупва,
ако човек умее да остане
под Първия. При всеки неуспех
Главнокомандващият е виновен;
и може той да е направил всичко
в човешките възможности, мълвата
ще каже пак за Марций: „Ех, да беше
начело той!“

СИЦИНИЙ

А при сполука нему
предубеждението ще припише
заслугата!

БРУТ

И значи: при успех
честта наполовина е за Марций;
при неуспех позорът е изцяло
Коминиев и чест за Марций пак —
без той да е заслужил ни в един
от двата случая.

СИЦИНИЙ

Върви, да видим
как той за този поход ще се готви
и ще надскочи себе си във своите
невиждани чудачества!

БРУТ

Със теб съм!

Излизат.

[1] *Капитолий* — един от хълмовете на Рим, върху който се издигали в древността главните обществени сгради и преди всичко храмът на Юпитер и Сенатът. ↑

[2] „... застъпници — трибуни... на брой петима...“ — в драмата обаче участват само двама. ↑

[3] *Волци* — племе, населявало Южен Лациум — област в Централна Италия; воювало срещу Рим и покорено от него през 388 г. пр.н.е.; По-коректното название на този древен италиейски етнос е „волски“. — Бел. NomaD. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Кориоли. В съвета на волците.

Влизат Тул Авфидий и Старейшини.

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

Та значи замислите ни, Авфидий,
са според теб известни вече в Рим,
така ли мислиш ти?

АВФИДИЙ

А вие как?

Кога могли сме да осъществим
план някой свой, преди да са узнали
във Рим за него? Днес четвърти ден е,
откак ми писаха... как беше точно?...
Писмото е у мен... да, ей го... чуите:
„Тук готвят поход, но не е известно
в коя посока. Във града е глад.
Народът се бунтува. Има слух,
че възглавяват похода Коминий,
Кай Марций (твоят вечен неприятел,
но който по-омразен е на Рим,
отколкото на тебе) и Тит Ларций,
прочут храбрец. Нагдето и да тръгнат,
целта си ти по всяка вероятност.
Бъди нащрек!“

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

И ние сме нащрек.

Не смятахме, че Рим ще закъснее
да ни даде отпор.

АВФИДИЙ

Но също тъй
не смятахте за лудост да държите
във тайна плана си. Но Рим, изглежда,
разкрил го е, преди да се излюпи,
и тъй осуетява нашта цел
да му превземем много градове,
преди да е разбрал, че е нападнат.

ВТОРИ СЕНАТОР

Безтрепетни Авфидий, незабавно
вземи командването на войските.
Върви при тях и остави нас тука
да браним Кориоли от врага.
Ако ни обсадят, върни се с тях,
за да разкъсаш обръча. Все пак
аз мисля, че се готвят не за нас.

АВФИДИЙ

На туй не се надявайте! Говоря
по точни сведения. Знаем дори,
че части от войските им са вече
на път насам. Прощавайте! Във случай
че срещна Марций, с него сме се клели
да водим битка на живот и смърт!

ВСИЧКИ

Да те закрилят боговете висши!

АВФИДИЙ

И вас да пазят!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Сбогом!

ВТОРИ СЕНАТОР

Сбогом!

ВСИЧКИ

Сбогом!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

Рим. В дома на Марций.

Влизат Волумния и Виргилия, сядат на столчета и шият.

ВОЛУМНИЯ

Моля ти се, дъще, изпей нещо или бъди по-весела. Ако моят син ми бе съпруг, отсъствието му от къщи, с което си печели чест, би ме радвало повече от прегръдките му в ложето, с които би ми доказал най-горещата си любов. Още когато беше крехко момче и единствен плод на утробата ми; когато юношеската му прелест береше като цветя всички погледи наоколо; във възрастта, в която една майка цар да я моли цял ден, не би дала единствен час от близостта на детето си — чувствайки как славното име ще приляга на левент като него и как той би останал само красива картина на стената, ако знаменитостта не го оживеше, — с радост го пусках да търси опасностите там, където се добива славата. Изпратих го на жестока война и той се завърна от нея увенчан с дъбови клонки. Повярвай ми, дъще, сърцето ми не подскочи толкоз, когато чух, че е момче, колкото когато видях, че е мъж.

ВИРГИЛИЯ

Ами ако беше загинал в боя, майко?

ВОЛУМНИЯ

Тогава за син щеше да ми бъде неговата слава. В нея щях да намеря потомството си. Слушай какво ще ти кажа съвсем искрено: да имах двайсет синове и всеки да ми беше скъп като твоя и моя Марций, бих предпочела единайсет от тях да паднат достойно за страната си пред това един-единствен да тъне в наслади далеч от битките.

Влиза Прислужница.

ПРИСЛУЖНИЦАТА

Госпожо, благородната Валерия желае да ви посети.

ВИРГИЛИЯ

Разрешете ми да се оттегля!

ВОЛУМНИЯ

Не, стой със нас! Аз чувам барабана
на твоя мъж и виждам как той хваща
Авфидий за косата и как хукват
пред него волците като деца,
видели мечка. Ей го, тропва с крак
и гръмко вика: „Пъзльовци, след мен!
Във Рим родени сте, ала във страх
заченати!“ — и чело, кръв струящо,
с ръка желязообкована бърше
и втурва се като жътвар, наел се,
докрай ако не свърши, да остане
без надница!

ВИРГИЛИЯ

Как „чело кръв, струящо“?
О, Юпитере! Не! Без кръв! Без кръв!

ВОЛУМНИЯ

Глупачко, млък! Кръвта краси мъжете
по-истински от златните трофеи.
Гърдите на кърмящата Хекуба^[4]
не са били тъй дивни, както после
било е челото на Хектор^[5], в кръв,
но вдигнато пред гърците!... Върви
и покани Валерия да влезе!

Прислужницата излиза.

ВИРГИЛИЯ

Закриляйте, могъщи небеса,

съпруга ми от страшния Авфидий!

ВОЛУМНИЯ

Главата на Авфидий той ще смачка
с петата си!

Влиза Валерия, следвана от Прислужницата и Придружител.

ВАЛЕРИЯ

Добър ден, драги госпожи!

ВОЛУМНИЯ

Здравейте, моя мила!

ВИРГИЛИЯ

Радвам се, че те виждам, уважаема Валерия!

ВАЛЕРИЯ

Какво правите? Наистина примерни домоседки! Какво работите там? Ах, прелестна шевица! Как е малкият ти?

ВИРГИЛИЯ

Благодаря, добре е.

ВОЛУМНИЯ

По го влече да гледа мечове и слуша барабани, отколкото да внимава в урока.

ВАЛЕРИЯ

Значи бащичко! Ужасно е сладък! Вярвайте, миналата сряда половин час стоях да го гледам, като си играеше. Един такъв решителен! Гледах го как се затича подир една златна пеперудка: улови я и я пусна. И пак подир нея! Гони я, гони я, че като се спъна, като се търкулна презглава! Но пак стана и — подир нея. Не се отказва. И накрая я хвана. И на падането ли се беше ядосал, на друго ли, но като

стисна зъбки — така — и я разкъса! Да бяхте го видели как само я късаше!

ВОЛУМНИЯ

Татковите му избухвания.

ВАЛЕРИЯ

Личи си благородникът!

ВИРГИЛИЯ

Пакостниче!

ВАЛЕРИЯ

Остави работата и да се поразходим! Този подиробед ще помързелуваш малко с мен.

ВИРГИЛИЯ

Съжалявам, госпожо, но няма да излизам.

ВАЛЕРИЯ

Няма да излизаш?

ВОЛУМНИЯ

Ще излезе, ще излезе!

ВИРГИЛИЯ

Не, с ваше разрешение, майко, наистина не искам. Няма да прекрача прага, докато мъжът ми не се върне от войната.

ВАЛЕРИЯ

Фу, съвсем не е умно да се затваряш така! Хайде, трябва да отидем при съседката, която тези дни ще ражда.

ВИРГИЛИЯ

Ще ѝ пожелаая леко раждане и ще я посещавам с молитвите си, но не мога да ида при нея.

ВОЛУМНИЯ

Но защо все пак?

ВИРГИЛИЯ

Не от леност и не че не я обичам.

ВАЛЕРИЯ

Искаш да бъдеш втора Пенелопа^[6], но казват, че вълната, която тя била изпрела, докато чакала Одисея, само напълнила Итака с молци. Хайде с мен! Да беше батистата ти чувствителна като пръстите, та поне от жал да престанеш да я бодеш! Хайде, трябва да дойдеш с нас!

ВИРГИЛИЯ

Не, мила госпожо, моля за извинение, но не мога.

ВАЛЕРИЯ

Ела и ще ти кажа чудесни новини за твоя съпруг.

ВИРГИЛИЯ

О, госпожо, още е рано за новини.

ВАЛЕРИЯ

Наистина! Не се шегувам! Снощи са пристигнали вести от него.

ВИРГИЛИЯ

Вярно ли?

ВАЛЕРИЯ

Чиста истина, сериозно ти говоря! Чух един сенатор да казва, че волците събрали войска и тръгнали срещу нас. Нашият главнокомандващ Коминий излязъл насреща им с една част от римските полкове. Твоят съпруг и Тит Ларций обсадили техния град Кориоли. Те били уверени, че ще победят и че войната ще бъде кратка. Честна дума, всичко е истина. А сега, моля те, тръгвай с нас!

ВИРГИЛИЯ

Не се сърди, уважаема Валерия, друг път ще те слушам във всичко.

ВОЛУМНИЯ

Остави я, драга! В такова настроение само би ни развалила удоволствието.

ВАЛЕРИЯ

И аз така мисля... Прощавай тогава!... Да вървим, мила!... За последен път, Виргилия, изпъди това свое тържествено решение и тръгвай с нас!

ВИРГИЛИЯ

Не, не, уважаема госпожо. Наистина не бива. Желая ви добро забавление.

ВАЛЕРИЯ

Добре, сбогом тогава!

Излизат.

[4] *Хекуба* — царица на Троя, съпруга на Приам и майка на Хектор. ↑

[5] *Хектор* — Хектор е един от главните герои на Троянската война, син на цар Приам и Хекуба; главен защитник на Троя. ↑

[6] *Пенелопа* — съпруга на гръцкия герой Одисеи, чакала го да се завърне от дългите си странствания, като упорито отблъсквала предложенията за женитба на многобройни кандидати. Под техния натиск обещала да направи своя избор, след като изтъче платното си, но нощем разтъкавала изработеното през деня, за да отложи съгласието си. Името ѝ е станало синоним на съпружеска вярност. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Пред стените на Кориали.

Влизат с барабанен бой и знамена, Марций, Тит Ларций, Военачалници и Войници; към тях се приближава Вестител.

МАРЦИЙ

Вестител! Почнали са, бас държа!

ЛАРЦИЙ

Не са! Залагам коня си за твоя!

МАРЦИЙ

Съгласен!

ЛАРЦИЙ

Сключено!

МАРЦИЙ

Кажи веднага:
завърза ли началникът ни боя
с противника?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Войските са строени,
но още не е даден знак за битка.

ЛАРЦИЙ

Жребецът ти е мой!

МАРЦИЙ

Ще го откупя!

ЛАРЦИЙ

Не го продавам, нито подарявам,
но петдесет години го язди!...
Тръбете на града да се предава!

МАРЦИЙ

Далеч ли са от нас двете войски?

ВЕСТИТЕЛЯТ

На миля-две най-много.

МАРЦИЙ

Щом е тъй,
те нас ще чуват, а пък ние — тях.
Помагай, Марс, да вземем тук града,
та с мечове димящи да помогнем
на своите в битката!... Тръби, тръбачо!

Тръбен звук за преговори.

Върху стените на града се появяват двама Старейшини.

Зад вашите стени ли е Авфидий?

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

Не е зад тях ни той, ни друг от нас! —
Ти страх ни вдъхваш, колкото на него,
което значи никак!

Далечен барабанен бой.

Барабанът
събира младежта ни. Ний по-скоро
стените си ще срутим, ала няма
да се тълпим зад тях като в кошара.
С тръстики сме подпрели тез врати,
които тъй залостени изглеждат,
и те сами ще зейнат!

Далечен тръбен звук.

Чувай там!
Това е Тул Авфидий, който жъне

разбитите ви полкове!

МАРЦИЙ

Там почна!

ЛАРЦИЙ

Шумът им нека бъде знак за нас!
Хей, стълбите!

Появяват се Войските на волците.

МАРЦИЙ

Те нямат страх от нас.
Отвориха вратите и излизат!
Със щитове сърцата си закрийте,
но в боя те да бъдат по-надеждни
от щитовете ви! Напред, мой Тит!
Показват ни презрение вразите
и, чувствам, пот избива ме от ярост!
Напред, войници! Който гръб обърне,
за мен ще бъде волск и ще опита
стоманата във моята ръка!

Тръбен звук. Римските войници биват изтласкани до окопите им.

Дано ви чума тръшне, срам за Рим!
Пъзливо стадо! С циреи и язви
да се покриете, та всичко живо
преди да ви съзре, да бяга в ужас,
и против вятъра на цяла миля
да заразявате! Душици гъши
в човешки вид, побягнаха пред роби,
по-слаби от маймунки! Ад и пъкъл!
От раните червени все в гърба,
а маларично бледи във лицата!
Назад! И оздравявайте, че иначе,
кълна се, ще оставя враговете
и ще подхвана вас! Назад ни крачка!

Сега удръжете и ще ги прогоним
до техните женички, както те
ни гониха дотук! Напред! След мен!

Нов тръбен звук. Марций преследва волците към крепостните врати.

Вратите зоят! Бързо подир мен!
Фортуна^[7] ги отваря за ловците,
а не за зайците! След мен! След мен!

Марций преминава — след Волците — вратите, които се затварят зад него.

ПЪРВИ ВОЙНИК

Не ми се мре!

ВТОРИ ВОЙНИК

И мен!

ПЪРВИ ВОЙНИК

Попадна в клопка!

ВСИЧКИ

Това е то — изпя си песента!

Влиза Тит Ларций.

ЛАРЦИЙ

Какво се случи с Марций? Где е той?

ВСИЧКИ

Навярно е убит! Убит е сигур!

ПЪРВИ ВОЙНИК

Преследвайки безстрашно беглеците,
той влезе с тях в града, но те зад него
залостиха вратите. Той е вътре
самичък срещу целия им град!

ЛАРЦИЙ

О, благородни римлянино, ти,
дарен със чувства, бе по-здрав от своя
безчувствен меч — той гдето се огъна,
ти устоя докрай. Прощавай, Марций!
Да имаше брилянт със твоя ръст,
не щеше да е ценен като теб.
Ти беше образецът за войник,
рисуван от Катон^[8] — преди да пуснеш
във действие ужасния си удар,
ти караше с лика си буреносен
и с гръмотевицата на гласа си
от ужас да треперят враговете,
като че ли светът бе цял раздрусван
от блатна треска!

Влиза отново Марций, в кръв, нападан от Волци.

ПЪРВИ ВОЙНИК

Гледайте!

ЛАРЦИЙ

Ха! Марций —
да го спасим или загинем с него!

Сражавайки се, всички влизат в града.

[7] *Фортуна* (мит.) — богиня на щастието у древните римляни, изобразявана обикновено стъпила върху въртящо се колело. ↑

[8] *Катон* — Марк Порций Катон — римски държавник и оратор (95–46 година пр.н.е.), образец на душевна твърдост. Самоубил се в Утика след смъртта на Помпей, чийто привърженик бил. Плутарх съобщава, че той изисквал от воина не само сила и храброст, но още гръмък глас и страшен вид. Споменаването на Катон тук е анахронизъм: той е живял три века след времето на Кориолан. ↑

ПЕТА СЦЕНА

Улица в Кориоли.

Влизат римски Войници с плячка.

ПЪРВИ ВОЙНИК

Това ще си го занеса в Рим!

ВТОРИ ВОЙНИК

А аз това!

ТРЕТИ ВОЙНИК

Чума да го хване! Взех го за сребро!

Излизат.

Далечен тръбен звук. Влизат Марций и Ларций, следвани от Тръбач.

МАРЦИЙ

Виж как се трудят за пробита драхма
негодниците! Боят още трае,
а вече мъкнат стари железа,
възглавници, оловени лъжици,
неща без стойност, дрипели, които
палачът би заровил във земята
с тоз, който ги е носил^[9]!... Да се хванат!...
Чуй, чуй шума на битката оттатък!
Ненавистният ми Авфидий там
избива римляни! Мой смели Тите,
вземи войници, колкото ти трябват,
за да държиш града, пък аз със тези,
които имат дух, ще полетя
в подкрепа на Коминий!

ЛАРЦИЙ

Храбри друже,
ти губиш кръв и ратният ти труд
бе твърде тежък, за да продължиш!

МАРЦИЙ

Не ме хвали! Не съм се даже сгрял,
а кръвопускането е целебно
за хора като мен. Прощавай, друже!
Тъй в кърви, ще изляза пред Авфидий
на смъртен бой!

ЛАРЦИЙ

Дано се влюби в тебе
прекрасната Фортуна, та с вълшебства
да отклонява мечовете вражи
и да ти прати за слуга Успеха,
храбрецо знатни!

МАРЦИЙ

И към тебе също
да бъде благосклонна тя! Прощавай!

ЛАРЦИЙ

О, свръхдостойни Марций!

Марций излиза.

Ти, тръбачо,
върви и извести наред площада
на първенците да се съберат,
за да узнаят волята ни! Тръгвай!

Излизат.

[9] „... палачът... с тоз, който ги е носил...“ — по Шекспирово време дрехите на езекутирания ставали собственост на палача. ↑

ШЕСТА СЦЕНА

Близо до стана на Коминий.

Влиза, оттегляйки се, Коминий с Войниците си.

КОМИНИЙ

Сега, приятели, поотдъхнете!
Напуснахме полето със достойнство,
по римски: без ненужна упоритост
и без позорно бягство. Но врагът —
повярвайте — ще ни нападне скоро.
Докато биехме се, на вълни,
долиташе със вятъра викът
на нашите отвъд... На тях и нас
вий, римски богове, успех дарете,
та две войски в усмихнати редици
да се сберат и да ви почетат
със жертва благодарствена!...

Влиза Вестител.

Докладвай!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Войската на града извърши излаз
и даде бой на Ларций и на Марций.
Когато тръгнах, нашите се бяха
оттеглили в окопите.

КОМИНИЙ

Макар

да казваш истина, не ми харесват
словата ти. Кога се случи туй?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Преди около час.

КОМИНИЙ

Дотам е миля,
дори по-малко — чухме ги оттук.
Защо цял час си се мотал за миля
и идеш толкоз късно?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Съгледвачи
на волците видяха ме и аз
принуден бях да избикалям. Инак
отдавна да съм тук.

Влиза Марций.

КОМИНИЙ

Ха! Кой е този
като с одрана кожа? Небеса,
прилича ми на Марций! Не за пръв път
такъв го виждам!

МАРЦИЙ

Късно ли пристигам?

КОМИНИЙ

Овчар не различава гръм от хлопка,
тъй както аз — гласа гръмлив на Марций
от всички други!

МАРЦИЙ

Късно ли пристигам?

КОМИНИЙ

Да, ако туй по теб е твоя кръв,
не вражеска!

МАРЦИЙ

О, дай да те прегърна
горещо, както някога жена си,
когато я ухажвах; с радост както
в мига след сватбения пир, когато
поведоха ни свещите нагоре
към ложето!

КОМИНИЙ

О, цвят на храбростта!
Тит Ларций какво прави?

МАРЦИЙ

Управлява:
издава разпоредби и осъжда
едни на смърт, а други на прокуда,
тогоз помилва, другиго посплашва —
държи Кориоли в името на Рим
завързан като хрът, въртящ опашка —
дано го пуснат!

КОМИНИЙ

Где е робът, който
ми каза, че врагът ви бил отхвърлил?
Докарайте го тук!

МАРЦИЙ

Не го наказвай!
Неистина той казал ти е само
за знатните ни: реднишката паплач...
дано я чума тръшне! И трибуни
им дават на такива!... Даже мишки
от котката не бягат, както те
побягнаха пред сган от негодяи,
по-долни и от тях!

КОМИНИЙ

А как надвихте?

МАРЦИЙ

Часът не е за разговори. Друг път.
Врагът къде е? Пръснат ли е вече
и ако не, защо е стихнал боят?

КОМИНИЙ

Със загуби отстъпихме, о, Марций,
за да спечелим в следващия пристъп.

МАРЦИЙ

А как са разположени? Къде са
най-тежките им части?

КОМИНИЙ

Предполагам,
че сложили са в авангарда тези
от Анциум^[10] начело със Авфидий,
най-главната им сила.

МАРЦИЙ

О, Коминий,
във името на общите ни битки,
на кървите, които в тях сме лели,
на клетвата за дружба помежду ни,
прати ме, моля те, срещу Авфидий
и анциатите! И нека в миг
със мечове и копия сгъстим
тоз въздух над главите ни и смело
опитаме часа!

КОМИНИЙ

Макар че искам
в целебна баня да те видя, гдето
да ти обмажат раните с балсами,

молбата ти не мога да отхвърля.
Кои ще вземеш като най-полезни
във битката?

МАРЦИЙ

Които най-горещо
поискат да се бият... Ако има —
макар че грешно е да се съмнявам! —
сред вас такъв, комуто да се нрави
червилото, с което съм нашарен;
комуто името да е по-мило
от кожата му; който да поставя
добрата смърт над лошия живот,
а родната страна над всичко друго;
то нека той — и ако има други
да мислят като него, — нека те
издигнат меч във знак, че са готови
да следват Марций!

*Всички войници викат, размахват мечове, хвърлят шапки във въздуха и вдигат на ръце
Марций.*

Казах „меч“ не „мен“!
Ако това не е за външност само,
кой тук не струва четирима волсци?
Да, всеки би могъл да блъсне щит
о щита на Авфидий! Но за жалост,
на всички благодарен, аз не мога
да взема всички. Другите ще влязат
във работа по-късно... Да вървим!...
Четирма души нека подберат
сред най-настойчивите!

КОМИНИЙ

Храбри войни,
добре се представете в този изпит
и равни с нас ще бъдете във всичко.
На добър час!

[10] *Анциум* — град на волците, пристанище на Лациум. ↑

СЕДМА СЦЕНА

Пред вратите на Кориоли. С барабанен бой и знамена, отиващ на помощ на Коминий и Марций, влиза Тит Ларций, придружен от един Военачалник, Войници и Водач.

ЛАРЦИЙ

Помни дълга си! Стража на вратите!
Прати центуриите^[11], щом ти пиша.
Без тях донякъде ще се държиш,
а бъдем ли разбити на полето,
и със града е свършено.

НАЧАЛНИКЪТ

Разбрано!

ЛАРЦИЙ

Затваряй бързо! Ти пред мен, водачо!
Към стана на Коминий ни води!

Излизат.

[11] *Центурия* — римска войскава част, съставена от сто войници. ↑

ОСМА СЦЕНА

На бойното поле.

Тръбен звук. Влизат — от различни страни — Марций и Авфидий.

МАРЦИЙ

Теб само търсех! Повече те мразя
от клетвонарушител!

АВФИДИЙ

И аз — теб!

Змиите в Африка не са за мене
омразни като славата ти! Дръж се!

МАРЦИЙ

Тоз, който мръдне, роб да е до гроб
на другия, а после боговете
да го накажат!

АВФИДИЙ

Хукна ли пред тебе,
дюдюкай подир мен като по заек!

МАРЦИЙ

Преди три часа, Тул, във Кориоли
аз бих се сам и доста нещо свърших.
Не с моя кръв обагрен съм — за мъст
напрягай мощ!

АВФИДИЙ

И Хектор да си, първи
от вашите разхвалвани предци,
не би ми се изплъзнал!...

Сражават се. Неколцина Волци се притичват в помощ на Авфидий.

Страхливци услужливи, само срам
донесе ми проклетата ви помощ!

Излизат, сражавайки се.

ДЕВЕТА СЦЕНА

В стана на римляните.

Тръбен звук за отбой. Влизат от една страна Коминий; от друга Марций, с ръка в превръзка.

КОМИНИЙ

Ако ти бях разказал за делата,
извършени от теб, не би повярвал!
Но аз ще ги докладвам там, където
сенаторите ще примесват радост
към сълзите; патрициите горди
ще слушат, свиват рамене и ахкат;
матроните — макар и в тръпен страх —
ще дават слух; а тъпите трибуни
на миризливата плебейска сган,
които ненавиждат твойта слава,
ще викат щат не щат: „Блазя на Рим,
че има такъв воин!“ А при туй
на пиршеството ни ти дойде късно,
наситил се преди това!

Влиза — завръщац се от преследване на врага — Тит Ларций, придружен от Войниците си.

ЛАРЦИЙ

Наш вожде,
ний сбруята сме само — той е конят!
Да бе видял...

МАРЦИЙ

Не, моля ви се, стига!
И майка ми, която — като майка —
е с грамота да слави свойто чедо,
ми носи скръб, щом почне да ме хвали.

Направих — като вас, — което беше
по силите ми, тласкан — като вас —
от обич към родината. Тоз, който
направил е, каквото е желаел,
надминал ме е с много!

КОМИНИЙ

Не, ти няма
да станеш гроб на своите заслуги!
Рим трябва да узнае стойността
на синовете си. Ний грях по-страшен
от кражбата, грях равен с клеветата
ще сторим, ако скрием твоя подвиг
и премълчим това, което, даже
разхвалявано по най-нескромен начин,
ще бъде скромно. Затова те моля —
за туй, което си, а не в отплата
за стореното — тука, пред войските,
изслушай ме!

МАРЦИЙ

Аз имам две-три рани,
които ме смъдят, когато биват
припомняни.

КОМИНИЙ

Забравим ли ги, те
от нашата неблагодарност бърже
ще заберат и причинят смъртта ти!...
От всичките коне — а те са много
и хубави — и всичките богатства,
иззети в битката и във града,
една десета даваме ти ние
преди обикновената подялба,
по твой си вкус!

МАРЦИЙ

Благодаря ти, вожде,
но нямам как да убедя сърцето
да вземе подкуп, за да заплати
на меча ми. Отказвам твоя дар.
Приемам само равен дял със всички,
участвали във боя!

Дълъг тръбен звук. Всички викат: „Марций! Марций!“, размахват копия и хвърлят шапките си във въздуха; Коминий и Марций свалят своите.

Да онемеят тез тръби, които
скверните тъй! Щом музиката бойна
угодничи, дворци и градове
ще са докрай притворство и лъжа!
Ако омекват броните, да правим
от свилата на търтеите къщни
доспехите си! Стига! Затова ли,
че от носа ми рукнала кръвчица
или че погнах няколко слабака —
което тук са сторили мнозина,
без някой да ги хвали! — затова ли
ме превъзнасяте до небесата,
като че ли съм искал да гоя
нищожеството си с похвални гостби,
подправени с лъжи?

КОМИНИЙ

Свъръхскромни Марций,
жесток си ти към своето добро име
и непризнателен към нас, които
заслужено венчаем те със него.
Щом буйстваш срещу себе си, то ние
ще ти поставим белезници — както
се прави с лудите, — та безопасно
със теб да разговаряме... И тъй,
да знаят всички, както знаем ние,
че в таз война венеца взе Кай Марций,
и в знак на туй дарявам му със радост
жребеца си прочут в безценна сбруя;

а за победата му над Кориоли
ви каня гръмко да го назовем
„Кай Марций Кориолан“!... Носи достойно
туй славно прозвище, додето жив си!

Тръбен звук и барабанен бой.

ВСИЧКИ

Кай Марций Кориолан!

КОРИОЛАН

Като измия
лицето си, ще видите дали
поруменял съм. Както и да е.
Благодаря ви. Яхнал твоя кон,
ще сторя всичко новата си титла
да подкрепя със подвизи.

КОМИНИЙ

И тъй,
към шатрите, където — първо дело
ще бъде да напишем в Рим доклад
за нашата победа! Ти, Тит Ларций,
върни се в Кориоли и прати ни
най-първите им граждани, с които
да сключим мир добър за нас и тях!

ЛАРЦИЙ

Ще го направя, вожде!

КОРИОЛАН

Боговете
си правят смях със мен. Не щях да взема
тъй царска плячка и сега ще трябва
да прося от началника си!

КОМИНИЙ

Казвай
и твое е, каквото и да бъде!

КОРИОЛАН

Навремето живеех в Кориоли
в дома на беден волск. Добър човек.
Сега извика ме и го видях
откарван в плен, но в този миг се мярна
пред мен Авфидий и гневът взе връх
над милостта. Освободи, Коминий,
хазаина ми!

КОМИНИЙ

Просиш за добро.
Да бе палач на моя син пак бих го
освободил! Да се изпълни, Тит!

ЛАРЦИЙ

Но как се казва?

КОРИОЛАН

Юпитер! Как беше?
Забравих го! Умората от боя
го е изтрила! Нямаме ли вино?

КОМИНИЙ

Кръвта по образа ти се е спекла.
Да идем в шатрите да те превържат!
Върви със мен!

Излизат.

ДЕСЕТА СЦЕНА

В стана на волците.

Тръбен звук. Влиза, окървавен, Тул Авфидий, следван от двама-трима Войници.

АВФИДИЙ

Градът е взет!

ПЪРВИ ВОЙНИК

Ще ни го върнат при добри условия.

АВФИДИЙ

Условия!

Бих искал да съм римлянин, щом нямам
възможност като волск да бъда туй,
което съм! Добри условия!

Какво добро могла би да открие
в един военен договор страната
на колене? Пет пъти вече, Марций,
воювам с теб — пет пъти ме разбиваш
и тъй ще бъде, зная, всеки път,
дори и да се сблъскаме по-често,
отколкото се храним! Клетва давам,
ако се срещнем пак лице с лице,
един ще падне!... Моята омраза
не знае вече чест и благородство:
ако до днес мечтаех да го смажа
в открит двубой, сега го бих наръгал
и във гърба! Със сила или с хитрост,
готов съм всякак!

ПЪРВИ ВОЙНИК

Той е същи дявол!

АВФИДИЙ

По-смел дори, макар не толкоз хитър!
И с тази смелост ме поквари той:
засенчена от нея, мойта доблест
ще измени на себе си! Какъвто
и да го сваря — болен, безоръжен,
спящ, молец се, пред жертвеник, във храм,
на capitoлия им, — тези всички
ограничения за яростта
не ще възпрат със разните си вехти
права и обичаи мойта злоба
към Марция! Дори да се окаже
във моя дом, от брата ми закрилян,
и там, гостоприемството престъпил,
ръката си жестока ще измия
в сърцето му! Върви в града и виж
какво там става и кои ще бъдат
заложници!

ПЪРВИ ВОЙНИК

А ти къде отиваш?

АВФИДИЙ

Във кипарисовия гъсталак,
при мелниците на града, където
ме чакат мойте хора. Там прати ми
известие за всичко, за да зная
нагде да се насочвам.

ПЪРВИ ВОЙНИК

Ще го сторя!

Излизат.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Площад в Рим.

Влизат Менений, Сициний и Брут.

МЕНЕНИЙ

Авгурът^[12] ми каза, че довечера ще получим известие.

БРУТ

Добро или лошо?

МЕНЕНИЙ

Не в съгласие с молитвите на народа, понеже той не обича Марций.

СИЦИНИЙ

Природата учи и зверовете да обичат, който им е приятел.

МЕНЕНИЙ

Кого тогава обича вълкът?

СИЦИНИЙ

Агнето.

МЕНЕНИЙ

Да, за да го изяде. И точно това гладните плебеи искат да направят с благородния Марций.

БРУТ

Добро агне е той, само дето блее като мечка.

МЕНЕНИЙ

Точно така: той е мечок, който живее като агне. Вие двамата сте възрастни хора — ще ви задам една задача.

БРУТ и СИЦИНИЙ

Хайде!

МЕНЕНИЙ

Посочете ми един от пороците, липсващи у Марций, който у вас да не е в изобилие!

БРУТ

Той няма липсващи пороци. Добре е запасен с всички.

СИЦИНИЙ

Особено с надменност.

БРУТ

И си няма равен по самохвалство.

МЕНЕНИЙ

Я виж ти! А знаете ли вие двамата какво е мнението за вас в града — искам да кажа, на хората от десницата^[13]? А? Знаете ли?

БРУТ и СИЦИНИЙ

Да чуем! Какво е?

МЕНЕНИЙ

Понеже заговорихме за надменност... само че да не се разгневите!

БРУТ и СИЦИНИЙ

Няма, няма. Продължавай!

МЕНЕНИЙ

Пък и да се разгневите — голяма работа! На вас дори най-дребният крадец от шайката на походите може да ви ограби целия склад от търпение. Пуснете юздите на нрава си и се гневете колкото ви душа желае... ако душите ви това желаят. Та значи вие обвинявате Марций в надменност?

БРУТ

Не сме сами в това, уважаеми!

МЕНЕНИЙ

Знам, вие в нищо и никога не сте сами. Каквито са невръстни способностите ви, ако не ви помагаха много хора наоколо, щяхте да свършите твърде малко. И вие ще говорите за надменност! Да можехте да си извъртите очите в посока към тила, та да обзрете драгоценните си мозъци! О, да можехте!

БРУТ и СИЦИНИЙ

И какво щеше да стане?

МЕНЕНИЙ

Ами щяхте да откриете един чифт негодни, надменни, избухливи и твърдоглави трибуни — сиреч глупаци, — които си нямат равни в Рим!

СИЦИНИЙ

Менений и ти си добре известен!

МЕНЕНИЙ

Известен съм като чудака-патриций, който обича чашката си подгрято вино без добавки от Тибъра^[14]. Осъждат ме, че съм се бил разтапял от първата сълза на просител и пламвал като прахан по най-дребен повод; че съм се знаел по-малко с челото на зората, отколкото със задните части на нощта. Каквото ми е на ума, това ми е на езика и колкото злоба имам, излъхвам я в думи. Като срещна двама държавници като вас — чак Ликурговци^[15] не сте! — ако напитката, с която ме черпите, дразни небцето ми, то личи по лицето ми. И не мога да похваля речите ви, когато, слушайки цветистия ви слог, виждам не само цветята по слога, но и магарето, което пасе край него; и макар че трябва да търпя тези, които твърдят, че сте хора солидни и заслужаващи уважение все пак, който казва, че имате добри лица, лъже като разпран! Но ако вие четете всички тези мои черти по картата на микрокосмоса ми^[16], следва ли, че, както казвате, и аз съм добре

известен? И какво толкоз лошо успяват да видят вашите късогледни далновидности в моя характер, дори и да е добре известен?

БРУТ

Хайде, хайде, знаем те ние тебе!

МЕНЕНИЙ

Вие не знаете нито мене, нито себе си, нито каквото и да било! На вас дай ви само дрипльовците да ви свалят шапка и подгъват коляно! Вие сте готови да пропилиете цял полезен предиобед, за да разгледате иска от петдесет стотинки на една продавачка на портокали срещу един майстор на чепове за бъчви и да отложите делото за следния ден. Пък ако се случи да ви присвие коликата насред заседанието, Нравите неми мутри като коледни маски и най-сетне надават бойния си рев: „Нощното ми гърне!“ и оставяте спора по-заплетен, отколкото е бил преди намесата ви. В това ви се състои правораздаването: да раздадете и на двете страни титлата „Мошеници!“ . Бива си ви вас двамата!

БРУТ

Добре, добре! Всички знаем, че си по-добър за шеги на маса, отколкото за съвет в Капитолия.

МЕНЕНИЙ

И жрец да си, ще те избие на шеги, щом срещнеш две смешни създания като вас. Най-мъдрата мисъл, която можете да изречете, не си заслужава мърдането на брадите ви при изричането, при все че и те не са достойни да напълнят не дюшек на кърпач, ами и самар на магаре. И вие сте седнали да ми разправяте, че Марций бил надменен! Марций, който, по най-скромна преценка, струва колкото всичките ви прадеди от Девкалион^[17] насам, макар че може някой от тях случайно да е стигнал поста наследствен палач. Лека вечер на ваши милости! Повече вземане-даване с вас може да ме зарази със шап в мозъка — нали сте пастири на плебейското стадо. Дръзвам да си взема сбогом!

Брут и Сициний се оттеглят.

Влизат Волумния, Виргилия и Валерия.

Какво има, колкото благородни, толкоз и хубави госпожи — а по-благородна не би била и самата Луна, ако беше земна! — и накъде тъй бързо следвате с нозе погледа си?

ВОЛУМНИЯ

Почтени Менений, син ми Марций е наблизо. Заклевам те в Юнона^[18], не ни бави!

МЕНЕНИЙ

А? Марций се връща?

ВОЛУМНИЯ

Да, достойни Менений, и с най-високи признания.

МЕНЕНИЙ

Приеми шапката ми, Юпитере^[19]! Благодаря ти! Ха! Марций си иде! Но наистина ли?

ВИРГИЛИЯ и ВАЛЕРИЯ

Наистина!

ВОЛУМНИЯ

Виж, това писмо е от него. И Сенатът е получил. Жена му също. И мисля, че и теб те чака едно у дома ти.

МЕНЕНИЙ

Ще накарам довечера самата ми къща да се натряска! Писмо за мен?

ВИРГИЛИЯ

Да. Аз го видях с очите си.

МЕНЕНИЙ

Писмо за мен? То ми дава писмена гаранция за седем години здраве! През цялото това време ще се плезя на лекаря. Пред този еликсир и най-великата рецепта на Гален^[20] е чисто шарлатанство или конско очистително! Ранен ли е? Винаги се е връщал с рани!

ВИРГИЛИЯ

О, не, не, не!

ВОЛУМНИЯ

Ранен е, ранен! Благодаря на боговете за това!

МЕНЕНИЙ

И аз, ако не е тежко! Раните му стоят добре. Носи ли победата в джоба си?

ВОЛУМНИЯ

На челото, Менений! За трети път се връща от бой с дъбовия венец.

МЕНЕНИЙ

И натрил ли е добре муцуната на Авфидий?

ВОЛУМНИЯ

Тит Ларций пише, че са се сражавали, но Авфидий се измъкнал.

МЕНЕНИЙ

И добре е направил, мога да го уверя. Ако не е бил побягнал, нашият Марций е щял да го направи само на Авфидиевци — не бих искал да бъда на негово място за всичкото злато в сандъците на Кориоли! В Сената знаят ли?

ВОЛУМНИЯ

Да вървим, драги мои!... Да, да, да! Сенатът е получил писмо от Коминий, в което той отдава на сина ми главната заслуга за победата. Бил надминал в тази война всичките си досегашни подвизи!

ВАЛЕРИЯ

За него наистина разказват невероятни неща.

МЕНЕНИЙ

Но верни, мога да гарантирам! И честно заплатени!

ВИРГИЛИЯ

Дано боговете го потвърдят!

ВОЛУМНИЯ

Да го потвърждават? Хе!

МЕНЕНИЙ

Кълна се, че са честно платени! Къде е ранен?

Към Брут и Сициний.

Боговете да утешат ваши милости! Марций се завръща и с нови основания да бъде надменен!... Къде е ранен?

ВОЛУМНИЯ

В рамото и лявата ръка. Ще може да покаже на народа пресни белези, когато се яви пред него за поста си. Той получи при изгонването на Тарквиний^[21] седем рани по тялото.

МЕНЕНИЙ

Освен това една в шията и две в бедрото — всичко девет, мисля.

ВОЛУМНИЯ

Преди сегашния поход имаше двацет и пет белега.

МЕНЕНИЙ

А сега ще бъдат двацет и седем и всеки от тях е един вражи гроб!...

Викове и тръбен звук.

ВИРГИЛИЯ

Чуйте! Тръбят!

ВОЛУМНИЯ

Сигналът му! Това е син ми, знам,
тук носещ радост, плач оставил там:

Смъртта лети след моя син-войник —
той вдига меч и тя се спуска в миг!

*Тържествен тръбен звук. Влизат Коминий и Тит Ларций, водещи Кориолан, увенчан с венец
от дъбови клонки. Следват Военачалници, Войници и Глашатай.*

ГЛАШАТАЯТ

Знай, Рим, че Марций сам се би с вразите
в стените на Кориоли и с това
спечели си честта и трето име
към Кай и Марций. Отсега след тях
ще следва почетното Кориолан.
Добре дошъл, достойни Кориолане!

Тръбен звук.

ВСИЧКИ

Добре дошъл, достойни Кориолане!

КОРИОЛАН

Достатъчно! Това ме огорчава!
Не, стига, моля!

КОМИНИЙ

Майка ти, Кай Марций.

КОРИОЛАН

О, зная кой е молил боговете
за моята победа!

Коленичи.

ВОЛУМНИЯ

Не, стани,
храбрецо мой, мой благородни Марций,

мой храбри Кай, мой току-що наречен
заслужено... как беше?... Кориолан!...
Така ли да ти викам?... Виж жена си!

КОРИОЛАН

Привет, о, моя мълчалива прелест!
Нима ме би посрещнала със смях,
да бях в ковчег, та върнал се в триумф,
ме срещаш с плач? Очи такива имат
жените без мъже и синове
във Кориоли!

МЕНЕНИЙ

Да те венчаят всички богове!

КОРИОЛАН

Ти още ли си жив?

Към Валерия.

Прощавай, драга!

ВОЛУМНИЯ

Не зная накъде да се обърна...
Добре дошли!... Добре дошъл във Рим
главнокомандващи!... И вие всички!

МЕНЕНИЙ

Сто хиляди „добре дошли“! Бих искал
да плача с глас и да се смея! Странно,
хем тежко ми е, хем се чувствам лек!
Добре дошъл! От корен да изсъхне
тоз, който не се радва, че те вижда!
По трима ви Рим трябва да лудее,
но имаме си пънове-диващи —
не е да липсват! — дето не желаят
присаждане!... Добре дошли, герои!...
Ний драката наричаме я „драка“

и „глупости“ — делата на глупака!

КОМИНИЙ

Все остър!

КОРИОЛАН

Неизменният Менений!

ГЛАШАТАЯТ

Към Капитолия! Сторете път!

КОРИОЛАН (*към Волумния и Виргилия*)

Прощавайте!... Ръката ви!... И твойта!

Преди глава да подслоня във къщи,
аз дължен съм да посетя добрите
патриции, които ме дариха
с приветствия и титли.

ВОЛУМНИЯ

Доживях

да видя сбъдването на мечтите,
градени от сърцето ми! Остава
едничко нещо, ала Рим — аз зная —
не ще ти го откаже.

КОРИОЛАН

Знайте, майко,

че предпочитам да съм им слуга
посвоему, отколкото управник
по тяхному.

КОМИНИЙ

Към Капитолия!

Тръбен звук. Всички излизат в същия ред. Само Брут и Сициний идват напред.

БРУТ

Езиците, където се обърнеш,
говорят все за него! Очила
си слага полуслепият, та белким
го види с тях! Бъбривата кърмачка
оставя бебето си да реве
до скъсване, клюкарствайки за него,
а мърлата от кухнята забражда
с най-скъпата си кърпа мазна мутра,
катерейки се по зида да зърне
пак него, него! Лавки и прозорци
чернеят от глави; най-пъстър свят,
възседнал покривите, е единен
в таз обща мисъл: да го види! Даже
жреците се натискат със пуфтене
сред простолюдието; а, свалили
булата си, красавиците градски
допускат бузките им, по които
воюват вечно розово и бяло,
с целувки жарки да плячкосва Феб^[22]!
И глъчка — сякаш някой бог във него
се е вселил и дал му е способност
да ги привлича!

СИЦИНИЙ

Скоро ще е консул!

БРУТ

А стане ли, на нас ще ни остане
да дремем само!

СИЦИНИЙ

Той не е способен
да трупа постепенно чест и спре,
където трябва. Скоро ще загуби
печалбата си, слушай мен!

БРУТ

В това е
утехата за двама ни.

СИЦИНИЙ

И знай,
че простолюдието, на което
застъпници сме ний, ще замени
при първи повод новата му слава
със старата си злоба; а че повод
ще има то от Марций, се съмнявам
аз толкоз малко, колкото той много
ще се гордее с туй, че го е дал!

БРУТ

Веднъж го чух да се кълне, че ако
решел да става консул, то за нищо
не щял да се яви наред площада
в смирената одежда, нито щял
да вади своите белези от битки
на показ пред народа, за да проси
смердливия му глас!

СИЦИНИЙ

Добре!

БРУТ

Тъй каза!
О, той би предпочел да се откаже
от консулството, щом не е то само
по воля на Сената.

СИЦИНИЙ

И дано
изпълни туй, в което се е врекъл,
и продължи така!

БРУТ

Ще го направи!

СИЦИНИЙ

И туй ще е провалът му, за който
ний първи ще се радваме!

БРУТ

Понеже

без тоз провал проваляме се ние
и нашето влияние. Затуй
ще трябва да подскажем на народа,
че Марций винаги го е презирал
и грабне ли властта, ще го превърне
във стадо мулета, ще задуши
гласа на вождовете му и стъпче
последните му свободи, защото
за него бедните по своето право
да съществуват на света са равни
с обозните камили, на които
се плаща с тръне тежести да носят,
и със тояги, паднат ли под тях!

СИЦИНИЙ

И тези мисли, казани в момент,
когато Марциевата надменност
раздразнила е хората — което
е толкоз лесно да се предизвика,
като да пуснеш куче на овце! —
ще хвърлят искра в сухата им слама
и огънят ѝ ще очерни Марций
завинаги!

Влиза Вестител.

БРУТ

Какво ни носиш? Казвай!

ВЕСТИТЕЛЯТ

Изпратен съм при вас да ви поканя
във Капитолия. Изглежда Марций
ще стане консул. Зърнах глухонеме
да се тълпят, за да го видят; слепи —
за да го чуят. Своите ръкавици
матроните му хвърляха, а кърпи —
жените и девойките. Пред него
видях като пред статуя на бог
да се покланят знатни, а народът
със шапки и със рев наподобя
пороен дъжд със тътени. За пръв път
такова чудо виждам!

БРУТ

Да вървим
към Капитолия, очи, уши
отдали на момента, а сърца
на следствията му!

СИЦИНИЙ

Докрай със теб!

Излизат.

[12] *Авгури* — жреци в древния Рим, които гадаели за волята на боговете по вътрешностите на жертвените животни и полета на птиците. ↑

[13] „... *на хората от десницата*“ — знатните римляни заемали в боя десния фланг на войската. ↑

[14] „... *подгрято вино без подправки от Тибъра*.“ — всъщност не древните римляни, а англичаните от Шекспирово време пиели виното затоплено. ↑

[15] *Ликурговци* — Ликург е легендарният основател и законодател на Спарта — живял около 820 г. пр.н.е. ↑

[16] „... по картата на микрокосмоса ми...“ — тоест по лицето ми. Според средновековната философия в човека — микрокосмос — се намирали всички съставки на Вселената — макрокосмоса; а лицето на човека отразявало неговата същина, т.е. било негова карта. ↑

[17] *Девкалион* (мит.) — царят на Фтия, Девкалион, и жена му Пира били смятани в древността за родоначалници на човечеството, защото единствени се били спасили от потопа, изпратен от Зевс, като се изкачили на планината Парнас. ↑

[18] *Юнона* (мит.) — римска богиня, съответстваща на гръцката Хера. ↑

[19] *Юпитер* (мит.) — върховен бог на римляните, съответстващ на гръцкия Зевс; цар и баща на боговете и хората. ↑

[20] *Гален* — Клавдий Гален — прочут лекар — грък, живял главно в Рим през II век. ↑

[21] *Тарквиний* — легендарен римски цар — Тарквиний Горди. ↑

[22] *Феб* е другото име на Аполон, едно от главните божества на гръцката митология — бог на слънцето и на изкуствата. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Сенатът в Рим.

Влизат двама Слуги с възглавници за скамейките.

ПЪРВИ СЛУГА

Бързо, бързо! Всеки миг ще пристигнат! Колко души са кандидати за консулството?

ВТОРИ СЛУГА

Казват, трима: но всички смятат, че ще го получи Кориолан.

ПЪРВИ СЛУГА

Бива си го като войник, само че е страшно горделив и гледа отвисоко на простия народ.

ВТОРИ СЛУГА

Много големци са гъделичкали народа, без той да ги е обиквал. Пък други е обиквал, без сам да знае защо. Така че той, ако обича без причини, то и мрази без основания. Това, че на Кориолан явно му е все едно дали народът го обича, или напротив, показва, че добре му знае нрава и че от благородна небрежност не се и опитва да скрие това от него.

ПЪРВИ СЛУГА

Ако му беше все едно дали народът го обича, или не го обича, той щеше да се колебае по средата и нямаше да му прави ни добро, ни зло. А той така усилено си навлича народната ненавист, че народът не смогва да му възнагради усилията докрай; просто не пропуска да направи нещо, с което отново да докаже на простите хора, че им е заклет враг. А пък това, че си търси явно неодобрението и омразата им, никак не е по-добро от това, което го отвращава: да им се подмазва, за да печели обичта им.

ВТОРИ СЛУГА

Той има големи заслуги към отечеството. Възходът му нагоре не стана по леки стъпала, като на тези, дето, мазни и любезни, без да извършат нищо истински полезно за народа, си печелят неговото уважение със шапкосваляне; той така запечата своите дела в хорските очи и получените признания — в хорските сърца, че ако езиците останеха неми, без да ги потвърдят, това би било черна неблагодарност; а пък ако биха се опитали да ги отричат, би било проява на злоба, която, опровергавайки се сама, би пожънала упрек и отпор от всяко честно ухо.

ПЪРВИ СЛУГА

Хайде стига за него! Достоен човек е. Бягай, че идат!

Продължителен тръбен звук. Предхождани от Ликтори^[23] влизат Патриции, Кориолан, Менений, Коминий, Сициний, Брут. Всички — трибуните отделно — заемат местата си.

МЕНЕНИЙ

Приключили въпроса за мира
със волците и пратили да викнат
Тит Ларций в Рим, като основна точка
на заседанието ни остава
да наградим блестящите заслуги
на този, който защити тъй храбро
родината. Сенатори почтени,
поискайте от днешния ни консул
и бивш военачалник в таз победно
завършила война да ни разкаже
делата на Кай Марций Кориолан,
присъстващ тук, за да го възмездим
с признателност и почест, съответни
на храбростта му!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Говори, Коминий!
С подробности, та да усетим липса

на средства за награда, не на воля
да наградим!... Трибуни на народа,
ще ви помолим да дадете слух
и после да въздействате със слово
на простолюдието, да приеме
решението ни.

СИЦИНИЙ

С добра задача
е нашето събрание и ние
сме склонни да възславим и издигнем
виновника му.

БРУТ

Въпреки че бихме
го сторили със по-голяма радост,
ако и той зачиташе народа
със педя повече.

МЕНЕНИЙ

Не е уместно!
Да бе мълчал! Желаш ли да чуеш
доклада на Коминий?

БРУТ

Даже с радост,
но моят укор беше по-уместен
от твойто скастрияне.

МЕНЕНИЙ

Народа той
обича, но не искайте да спи
в едно легло със него!^[24]... Говори,
достойни наш Коминий!

Кориолан става, за да излезе.

Не, стой тук!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Кориолане, няма срам за теб,
да слушаме за твоите дела,
когато са достойни.

КОРИОЛАН

Ваша чест,
бих предпочел да имам нови рани
за излекуване пред туй да трябва
за старите да слушам!

БРУТ

Вярвам, Марций,
че не от мойта дума тъй побягваш!

КОРИОЛАН

Не. Вярно е, че дето съм се втурвал
към ударите, бягал съм от думи;
но твоята не ме рани, понеже
не бе ласкателна. А пък народа
обичам толкоз, колкото той сам
заслужил си е...

МЕНЕНИЙ

Моля те, седни си!

КОРИОЛАН

По-скоро бих оставил да ми чешат
тила на припек след сигнал за бой,
отколкото да слушам как надуват
нищожните ми действия!

Излиза.

МЕНЕНИЙ

Трибуни,
как искате такъв да се подмазва
на вашия плодящ се жабурняк —
във който един само на хиляда
се ядва! — като, вижте го, готов е
ръце, нозе да отдаде за слава,
но не — едно ухо, за да я чуе!...
Коминий, говори!

КОМИНИЙ

Гласът ми слаб е
за гръмките дела на Кориолан!
Ако е вярно туй, че храбростта е
основна добродетел за човека,
то този, за когото ви говоря,
не знае себеравен. Още само
шестнадесетгодишен, той се би
срещу Тарквиний, тръгнал против Рим.
Тогавашният ни диктатор — нека
възславя паметта му! — забеляза^[25]
тъй гонеше четинести мъжаги
и как, разкрачен над един ранен
от нашите, пред консулския поглед
посече три противника. Дори
Тарквиний сам под удара му рухна
на колене. Така във дни, когато
могъл би да играе женски роли^[26]
той в боя се показва първи мъж
и беше увенчан с венеца дъбов.
Тъй в юношеска възраст възмъжал,
израсна той като море и в жара
на седемнайсет битки оттогава
успя да развенчае всички други
прочути мечове. А пък за боя
във Кориоли и край него нямам
достойни думи! Той успя да спре

страхливците и с личния си пример
превърна ужаса им във забава!
Подобно водораслите под кила
на кораб в пълен ход, вразите в страх
полягаха и падаха пред него
и мечът му печаташе със смърт,
където спуснеше се! Цял във кърви,
напомняше той грозен механизъм —
тъй всеки негов мах бе отбелязван
от смъртен вик! Преминал сам-самичък
през гибелните порти, сам отново
излезе във и, въглавил нов удар,
като планета порази града^[27]
и свършено!... В тоз миг далечен шум
проправи си в слуха му път и мигом
духът му удвоен замести всичко,
което уморено бе в плътта,
и аз видях го да се връща в боя,
за да се носи с меч, димящ над него,
като че ли би искал да е вечно
крвопролитието. И додето
поле и град не бяха наши, той
не спря да си отдъхне!

МЕНЕНИЙ

Храбър мъж!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Съвсем по мярка за честта, която
очаква го!

КОМИНИЙ

И плячката отритна,
богатствата изгледа, сякаш бяха
презряна кал! Той не ламти дори
за толкоз, колкото му би дарила
самата Нищета! Награда дири

за своите подвизи във тях самите
и своя жизнен срок разходва, сякаш
в усилия да го скъси!

МЕНЕНИЙ

 Такъв е!
Да го повикаме!

ПЪРВИ СЕНАТОР

 Да влезе!

ПРИСЛУЖНИК

 Иде!

Влиза отново Кориолан.

МЕНЕНИЙ

Сенатът, Кориолане, е щастлив
да те направи консул.

КОРИОЛАН

 Дълг за мене
е да му служа винаги!

МЕНЕНИЙ

 В тоз случай
остава да говориш на народа.

КОРИОЛАН

Заклинам ви да ме освободите
от този обичай! Не бих могъл
да се явя в разнищената тога
и, сочейки си раните, да прося
съгласието им. Аз много моля
да мина без това.

СИЦИНИЙ

Народът трябва
да бъде питан и държи обредът
да се изпълни точно.

МЕНЕНИЙ

Преглътни го!
Не ги дразни и като всички свои
предшественици приеми честта
със формата й!

КОРИОЛАН

Във подобна роля
ще се червя. Туй право би могло
да се отнеме на народа!

БРУТ (*към Сициний*)

Чу ли?

КОРИОЛАН

В гърдите да се тупам: „Туй направих!
Онуй направих!“? Да показвам рани,
забравени от мен самия, сякаш
съм ги добивал, за да ми заплащат
за тях с гласа си?

МЕНЕНИЙ

Не прави въпрос!...
На вас, трибуни на народа, ние
възлагаме да му оповестите
решението ни, а пък на тебе,
наш консуле, желаем чест и радост!

СЕНАТОРИТЕ

На Кориолан желаем чест и радост!

Тръбен звук. Излизат всички освен Брут и Сициний.

БРУТ

Разбра ли как ще се държи с народа?

СИЦИНИЙ

Дано народът разбере го скоро!
Благодарейки, той ще им покаже,
че би намразил сана си, ако
от тях го бе получил.

БРУТ

Да вървим,
за да им кажем станалото тук!
Те чакат на площада.

Излизат.

[23] *Ликтори* — пазители на реда в древния Рим, носещи символа на властта — сноп от пръчки с втъкната в него секира. ↑

[24] „... да спи в едно легло със него!“ — в Англия от Шекспирово време индивидуалните кревати били рядкост. Обичаят да се спи с приятели или със съвсем чужди лица в едно легло се запазил до средата на XVII век и сред висшите класи на обществото. ↑

[25] *Амазонки* (мит.) — легендарно племе, съставено от войнствени жени; за поддържане на рода си те встъпвали в брак с мъже от съседните племена, които после изпращали обратно заедно с родилите се синове, като задържали при себе си дъщерите. ↑

[26] В древния и в елизабетинския театър женските роли се играели от момчета с още немутирала гласове. ↑

[27] „... като планета порази града...“ — според схващанията на Шекспировото време планетите упражнявали силно благотворно или пагубно въздействие върху хората. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Форумът в Рим.

Влизат Граждани.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

С една дума, ако ни поиска гласовете, не можем да му ги откажем.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Можем, стига да искаме.

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Имаме право да му ги откажем, но то е такова право, че няма да е право, ако го използваме; защото, ако той ни покаже раните си и ни разправи подвизите си, ние сме длъжни да отговорим със своите езици на неговите неми рани; и да платим за благородните му подвизи с благородна признателност. Неблагодарността е нещо чудовищно и ако народът прояви неблагодарност, значи е чудовище. И ще излезе, че ние, понеже сме членове на народното тяло, сме членове от тялото на чудовище.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да, и без това за нищо и никакво ни викат така. Преди, когато се разбунтувахме заради житото, той самият не се побоя да ни нарече „разноглаво множество“.

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Мнозина са ни наричали тъй. И не че косите върху главите ни са разнообразни — на едни черни, на други кестеняви, на трети рижи, а на четвърти никакви, — ами защото умовете ни са разноцветни. И наистина, ако умовете на всички ни трябваше да излязат от един череп, честна дума, биха се разлетели на изток, запад, север и юг и

единствената точка, в която биха се срещнали, щеше да бъде съгласието, че правилната посока сочи към всички точки на компаса.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Тъй ли мислиш? И накъде според теб ще литне моят ум?

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Той изобщо по-мъчно ще се измъкне, отколкото на другите — какъвто си пън, здраво се е вклинил в главата ти. Но ако беше на свобода, без друго щеше да литне на юг.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Защо на юг?

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

За да се разтвори в южните мъгли. Там три четвърти от него ще образуват заразна роса^[28], а на четвъртата ще й домилее за кратуната ти и дано се върне в нея, та да си намериш жена.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Ти без смешки не можеш. Карай, продължавай!

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Решени ли сте всички да му дадете гласовете си?... Впрочем няма значение — мнозинството му стига. Казвам ви, да ще само да бъде малко по-близък до народа, и от него по-достоеен няма.

Влизат Кориолан, в тога на смирението, и Менений.

Ето го в дрехата на смирението! Внимавайте в държанието му! Стойте, не се струпвайте всички наведнъж! Ще отиваме към него по един, по двама или по трима! Той трябва да пита всекиго поотделно, та всеки да има честта да му даде личния си глас със собствения си език. Вървете след мен и аз ще ви пускам на групи!

ВСИЧКИ

Добре! Хайде!

Гражданите излизат.

МЕНЕНИЙ

Не, нямаш право. Толкоз най-достойни
са го извършвали!

КОРИОЛАН

Какво да кажа?
„... Почтени гражданино...“ Дявол взел го,
езикът ми не ще да се обърне!
„... виж тези рани. Аз добих ги в битка
за родината си, когато доста
събратя твои хукнаха във ужас
от свойте барабани!“

МЕНЕНИЙ

О, небе!
Така не бива! Ще ги молиш само
да бъдат с тебе!

КОРИОЛАН

С мен? Да се обесят!
Аз всичко дал бих да са против мен,
тъй както са против добрите нрави,
които нашите жреци напразно
втълпяват им!

МЕНЕНИЙ

Ти всичко ще погубиш!
Отивам си. Приказвай им така, че
да има полза!

Влизат отново трима Граждани.

КОРИОЛАН

Полза? Научи ги

лицето си да мият и зъбите!
Ха, ето един впряг пристъпва вече!...
Вий знаете защо съм тук?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да, знаем.
Какво подтиква те да ни го искаш?

КОРИОЛАН

Заслугите ми само.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Заслугите ти само?

КОРИОЛАН

Да, не желанието.

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Как не желанието?

КОРИОЛАН

Така. Сам никога не бих желал да досаждам с просия на бедняци.

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Трябва да ти е ясно, че щом ти даваме нещо, надяваме се и нещо да получим с твоя помощ.

КОРИОЛАН

Тогавя моля: цената ви за консулството?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Цената ни е да го поискаш учтиво.

КОРИОЛАН

Учтиво? Гражданино, умолявам ви да ми го дадете. Имам много рани за показване, само че насаме... Твоя мил глас, драги? Какво ще кажеш?

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Имаш го, уважаеми.

КОРИОЛАН

Сключено, дай ръка! Два уважаеми гласа вече си изпросих. Получих милостинята ви. Сбогом!

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Малко беше особено...

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Ако трябваше сега да решавам... Но карай да върви!

Гражданите излизат. Влизат отново други двама Граждани.

КОРИОЛАН

Моля вас двамата, ако това е в съзвучие с гласовете ви, да одобрите избирането ми за консул. Ето ме в обичайната дреха.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Ти служи на страната си добре и недобре.

КОРИОЛАН

А отговорът на гатанката?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Беше бич за нейните неприятели и тояга за приятелите й. Ти не си любил никога човека от улицата!

КОРИОЛАН

И би трябвало да ме уважавате повече затуй, че любовта ми не е била улична. Но щом се налага, ще се науча да лаская своя побратим — народа, за да си заслужи добрия му отзив за мен. Той цени високо това умение и щом за Негова Мъдрост е по-важно да има мекия ми гръбнак, отколкото твърдото ми сърце, ще поупражнявам угодническия

поклон и ще му свалям шапка най-лицемерно, тоест, мерейки лицето си по образа на някои приятели на народа и пръскайки щедро техните чарове към всеки, който ги пожелае. И тъй, заклевам ви, направете ме консул!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Надяваме се, че ще ни бъдеш приятел и от сърце ти даваме гласовете си.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Получил си много рани в бой за родината.

КОРИОЛАН

Няма да подпечатам знанието ти с гледката на белезите им... Много ценя вашите гласове, за да ви задържам повече.

ПЪРВИ и ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Да те поживят боговете, уважаеми! От сърце ти го желаем.

КОРИОЛАН

О, драгоценни думи!

Гражданите излизат.

По-добре
човек от глад и бедност да умре,
отколкото да проси за награда
заплатата, която му се пада!
Навякъл тази овчо-вълча тога,
съгласие ненужно как аз мога
от Дик и Том^[29] да чакам? Обичай!
Но ако обичаят няма край
и в нравите ни никой не мете
праха на вехтите лъжи, то те
не ще дадат на истините млади
да подадат над техните грамади
филиза си!... Не, аз не съм им шут!
Да взима сана други, щом е луд

да им се мазни!... Но дотука мина.
Изкарал съм едната половина,
остава другата!...

Влизат отново трима други Граждани.

И ето идат
три нови гласа!... Дайте ми гласа си!
За ваште гласове съм се сражавал!
За тях на пост съм бдял! За тях тук нося
над две дюзини рани! Три по шест
сражения за ваште гласове
видял съм или чувал да описват!
Заради ваште гласове съм вършил
безчетни подвизи и други още!
Гласувайте за мен! Аз, честна дума,
бих искал да съм консул!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Извършил е благородни дела — никой честен човек няма да му откаже гласа си!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Да го одобрим за консул! Да му дадат боговете радост и дано го направят приятел на народа!

ПЪРВИ и ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Дано, дано! Да те поживят боговете, славни консуле!

Излизат.

КОРИОЛАН

Три ценни гласа!

Влиза отново Менений заедно с Брут и Сициний.

МЕНЕНИЙ

Достатъчно! Трибуните ти дават
народното доверие. Сега
остава ти с парадните си знаци
да се явиш в Сената.

КОРИОЛАН

Значи свърши?

СИЦИНИЙ

Да, можем за изпълнено да сметнем
измолването на гласа. Народът
прие те и е свикан незабавно
за твоят утвърждаване.

КОРИОЛАН

Къде?

В Сената ли?

СИЦИНИЙ

Да, там, Кориолане!

КОРИОЛАН

А мога ли да махна тез одежди?

СИЦИНИЙ

Да, можеш.

КОРИОЛАН

Незабавно ще го сторя
и, себе си познал, ще дойда там.

МЕНЕНИЙ

Аз идвам с теб!... Вий тръгвате ли също?

БРУТ

Не, чакаме народа!

СИЦИНИЙ

Ще се видим!

Кориолан и Менений излизат.

СИЦИНИЙ

Това е то! Постигна си целта
и развълнуван е, личи по всичко.

БРУТ

Запазил е под дрехата смирена
сърцето си надменно!... Ей ги, идат.
Ще ги разпуснеш ли?

Влизат отново Гражданите.

СИЦИНИЙ

Е, господа,
избрахте ли за консул този човек?

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да, ний му обещахме своя глас.

БРУТ

Дано заслужи вярата ви в него!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Дано, защото — може да съм прост —
но май че ни се смееше, когато
ни искаше гласа.

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Какво ти „май че“!
То беше жива гавра!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Не, не беше!
Такъв си му е говорът на него!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Ти тука си единствен, който мисли,
че той не се е подигравал с нас!
Защо не ни показва своите рани?

СИЦИНИЙ

Не е възможно! Той ги е показал!

ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ

Не е! Не е! На никого от нас!

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

Готов бил — каза — да ми ги покаже,
но насаме! И шапка ни свали,
пак ето тъй, на подбив! „Искам — вика —
да стана консул, но по обичая
не мога без гласа ви, тъй че — казва —
гласувайте за мен!“ А след това —
„Благодаря ви — рече — за това, че
почетохте ме с милия си глас.
Сега, когато дали сте го, хайде
не сте ми нужни!“ Туй не е ли гавра?

СИЦИНИЙ

Но как били сте толкова без усет,
че да не я почувствате, или,
почувствали я — толкова наивни,
че пак да го поддържате?

БРУТ

Ай! Ай!

Защо не сте му казали тъй, както
ви учихме: че докато е нямал
все още власт, като сановник дребен,

е бил ваш враг и яростен противник
на вашите права и свободи
и че сега, ако добил възможност
да управлява цялата държава,
остане все така плебейомразец,
то всеки глас за него ще е просто
проклятие за вас? Защо не сте му
открито казали, че ако него
безспорните дела достоен правят
за сана, който иска, то и вие,
гласувайки за него, сте във право
да храните надежди, че, превърнал
омразата си в обич, той ще бъде
добър към вас управник?

СИЦИНИЙ

Ако бяхте
послушали съвета ни, туй би
подложило духа и склонността му
на изпитание. По този начин
вий щяхте да изтръгнете от него
любезно обязательство, с което
го бихте свързали при първи случай;
или, обратно, думите ви щяха —
какъвто сприхав е и самоволен —
да го раздразнят и тогаз гневът му
ви би послужил за естествен повод
да го отхвърлите!

БРУТ

Той обич проси,
не криейки от вас, че ви презира,
та после ли ще ви прости, когато
презрението му добие сила
да смачка всички ви? Нима сте вие
с тела, но без сърца? И тез езици
затуй ли ви са дадени: да викат

против ума ви?

СИЦИНИЙ

Молиха ви други
вий: не! — а днес гласувате за който
се гаври с вас!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Не сме го утвърдили.
Все още можем да го провалим!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

И ще го сторим! Да! Петстотин гласа
от мен ги имате!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

От мен хиляда
и техните приятели в прибавка!

БРУТ

Вървете и кажете на народа,
че тоз, когото е избрал за консул,
правата му ще смачка и ще тачи
гласа му, колкото гласа на куче,
което хем държано е да лае,
хем бой яде за същото!

СИЦИНИЙ

И нека,
размислили по-трезво, отменят
припрения ви избор! Изтъкнете
известните му гордост и ненавист
към простия народ! Да чуят с колко
високомерие е носел той
смирената уж тога; как е искал
гласа ви с явен подбив! Обяснете,
че от възторг пред война не сте

почувствали надменното държане,
с което той отново дал е израз
на своето дълбоко вкоренено
презрение към вас!

БРУТ

Вина хвърлете
и върху нас, трибуните, които
не само че не сме ви отклонили
от грешката, но сме и настояли
да изберете него!

СИЦИНИЙ

Да, кажете,
че действали сте повече по натиск
на двама ни, отколкото по своите
дълбоки убеждения; че консул
сте го избрали вий по дисциплина
против гласа на личната си съвест!
Да, струпайте вината върху нас!

БРУТ

Не ни жалете! „Речи ни държаха —
кажете им — за туй от колко млад
бил почнал на родината да служи
и колко дълго служил й; и как бил
от корена на Марциите, който
бил дал Анк Марций^[30] — син на дъщерята
на Нума^[31], който царства след Хостилий^[32],
и че предци били му Квинт и Публий,
които построиха най-добрия
водопровод за Рим, и Цензорин^[33],
наречен тъй, защото беше цензор
на два пъти...“

СИЦИНИЙ

Подвели сме ви значи

да подкрепите този мъж с това, че
е бил от славен род и сам заслужил;
но свързвайки държането му днеска
със миналото, сте се убедили,
че той е враг народен и затуй
оттегляте гласа си!

БРУТ

Подчертайте
(и неведнъж!), че никога не бихте
постъпили така, ако ний двама
не бяхме ви подсторили! А после,
когато се сберете множество —
към Капитолия!

ГРАЖДАНИТЕ

Добре! Те всички,
кажи-речи, се каят!

Гражданите излизат.

БРУТ

Да вървят!
За предпочитане е бунтът днес
пред утрешния, по-голям без друго!
Ако, какъвто му е нравът, Марций
избухне от обратата им, ще можем
да се възползваме и от гнева му.

СИЦИНИЙ

По-бързо в Капитолия, преди
човешкият поток да го е стигнал!
Тъй ще изглежда — както е отчасти
самозапалило се туй, което
подкладохме ний с теб.

[28] „... заразна роса...“ — южните ветрове за Шекспировите съвременници били злотворни; носели заразни влаги и т.н. ↑

[29] „... от Дик и Том...“ — (в оригинала „Дик и Хоб“), израз в смисъл „от всеки срещнат“; характерно за Шекспир използване на съвременен за него английски колорит в една историческа драма с римски сюжет. ↑

[30] *Анк Марций* — четвърти по ред от легендарните царе на Рим — 630–616 г. пр.н.е. ↑

[31] *Нума Помпилий* — втори легендарен цар на Рим — 714–671 г. пр.н.е. ↑

[32] *Хостилий* — Тул Хостилий, трети легендарен цар на Рим — 671–630 г. пр.н.е. ↑

[33] *Цензорин* — името на този неизвестен римски общественик — както и имената Публий и Квинт — Шекспир е взел от Плутарх. Цензорите са били римски чиновници, които съставяли избирателните списъци по имущество и социален слой; те действали също и като съдии в областта на морала. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Улица в Рим.

Тръбен звук. Влизат Кориолан, Менений, Коминий, Тит Ларций, Сенатори и Патрици.

КОРИОЛАН

Авфидий — казваш — пак е сбрал войска?

ЛАРЦИЙ

Да, сбрал е, и затуй решихме бързо да сключим мир.

КОРИОЛАН

И волците са значи
готови пак при първи сгоден случай
да ни нападнат!

КОМИНИЙ

Те са тъй сломени,
о, консул е, че ние с теб едва ли
ще доживеем да ги видим пак
под бойно знаме.

КОРИОЛАН

Срещна ли го лично?

ЛАРЦИЙ

При мен дойде той със охранен пропуск,
прокле кориолците, задето бяха
отстъпили града си, и се върна
във Анциум.

КОРИОЛАН

За мене спомена ли?

ЛАРЦИЙ

Да, консуле.

КОРИОЛАН

Как каза? Какво каза?

ЛАРЦИЙ

Че бил кръстосвал често с тебе меч,
че мразел те над всичко на света,
че би заложил всичко свое ценно
дори за най-нищожната възможност,
назван да бъде победител твой!

КОРИОЛАН

И в Анциум е, казваш?

ЛАРЦИЙ

Да.

КОРИОЛАН

Как нямам
предлог да срещна злобата му там!
Добре дошъл!

Влизат Брут и Сициний.

Народните трибуни!
Езици на безликата уста!
Презирам ги! Тъй пъчат се с властта си,
че благородството не може вече
да ги търпи!

СИЦИНИЙ

Ни крачка!

КОРИОЛАН

Как? Защо?

БРУТ

Опасно е за тебе по-нататък!

КОРИОЛАН

Каква е таз промяна?

МЕНЕНИЙ

Причината да чуем!

КОМИНИЙ

Не е ли той избран и одобрен
от знатни и народ?

БРУТ

Не е, Коминий.

КОРИОЛАН

Деца ли са гласували за мен?

ПЪРВИ СЕНАТОР

Трибуни, дайте път на Кориолан!

БРУТ

Народът е възбуден срещу него!

СИЦИНИЙ

Назад или ще свърши всичко с бунт!

КОРИОЛАН

Това ли ви е стадото? Такива
да имат глас? Сега за да го дават
и миг след туй оттеглят? Вий защо сте?
Нали сте им уста, защо не им
сдържите зъбите? Или сами
сте ги насъскали?

МЕНЕНИЙ

Не се вълнувай!

КОРИОЛАН

Това е заговор, скроен нарочно,
за да превие знатните. Добре,
живейте с тез, които нито могат
да управляват, нито се оставят
да бъдат управлявани от други!

БРУТ

Не ги вини във заговор! Те викат,
че си се гаврил с тях; а неотдавна,
като им дадохме безплатно жито,
ти беше против туй и назова
народните защитници „ловци
на сгодни случаи, политикани,
врази на благородните“.

КОРИОЛАН

Какво?

Че туй се знаеше!

БРУТ

Но не от всички!

КОРИОЛАН

И ти сега си ги осведомил?

БРУТ

Кой, аз ли?

КОРИОЛАН

Ти! Способен си на туй!

БРУТ

Способен съм на по-добри дела

от твоите!

КОРИОЛАН

Защо ли ставам консул?
Ще почна като вас да пакостя
и ето ме трибун!

СИЦИНИЙ

Показваш много
това, с което си вбесил народа.
Щом искаш да пристигнеш там, загдето
си се отправил, трябва по-любезно
за пътя да разпитваш, инак няма
да станеш нито консул, нито наш
събрат-трибун.

МЕНЕНИЙ

По-кратко!

ЛАРЦИЙ

Някой явно,
подучил е и настървил народа.
Тез хитрости не правят чест на Рим,
а Кориолан не е заслужил с нищо
тъй срамна спънка в чистия си път
към славата.

КОРИОЛАН

Отново за туй жито!
Да, казах го и пак ще го повторя.

МЕНЕНИЙ

След туй! По-късно!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Не сега в гнева си!

КОРИОЛАН

Сега и тука! Знатните ми братя
ще ми простят, а пък смрадта менлива
да слуша и се види във речта ми,
защото аз не знам да гъделичкам!
Повтарям пак, че глезенето с тях
подхранва къклицата на метежа
и непокорството, което ние
сами разсеяхме във своята нива,
когато смесихме зърната долни
с отбраните; а пък не можем каза,
че сме без дух или че власт ни липсва
освен оназ, дарена пак от нас
на дрипльовците!...

МЕНЕНИЙ

Стига! Престани!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Мълчи, заклеваме те!

КОРИОЛАН

Да мълча?

Безстрашно, както лял съм кръв във бой,
гръдта ми ще сече слова, клеймящи
проказата, от чийто струпей ние
уж плашим се, а всъщност правим всичко,
за да го пипнем!

БРУТ

За народа ти
говориш сякаш не човек си, страдащ
от неговите слабости, а бог,
дошъл да го наказва!

СИЦИНИЙ

И народът

ще чуе всичко туй!

МЕНЕНИЙ

Какво ще чуе?
Две думи, казани във гняв?

КОРИОЛАН

Във гняв?
Да бях спокоен като втори сън,
пак бих ги казал! И сега ги мисля!

СИЦИНИЙ

И тези мисли трябва да останат,
където са, за да не тровят всичко
наоколо си!

КОРИОЛАН

„Трябва!“... Чуйте как
към рибия ситнеж тръби надменно
тритонът му с тритон^[34]! Ще казва „трябва“!

КОМИНИЙ

Това не беше по закона.

КОРИОЛАН

„Трябва“!
О, вий, отци добри, но безразсъдни,
сенатори почтени, но наивни,
как дадохте на хидрата да праща
тоз свой натрапник, който с нагло „трябва“
си позволява — въпреки че сам е
кух, шумен неин рог и нищо друго —
да протръбява, че ще ви отбие
гласа във блатото и ще обсеби
руслото ви? Ако е силен вече,
свалете шапка на наивността си,
но ако не — бъдете се от своя

опасен сън! Ако сте мъдреци,
не ставайте простаци; ако не —
раздайте на простациите възглавки
до себе си! Плебеи сте вий всички,
ако са те сенатори, а мигар
не са такива, щом на всичко дават
чрез общото гласуване вкуса,
допадащ на небцето им? Избират
представители като тоз, потъпкал
с плебейското си „трябва“ висш съвет,
каквто в Гърция не се е мръщил!
Той унижава консулите! С болка
аз виждам как, когато управляват
две равни сили, бързо помежду им
се вгнездва хаосът и ги съсипва
една чрез друга!

КОМИНИЙ

Тръгвай! Към площада!

КОРИОЛАН

А този, който е предложил в Рим
раздаването на безплатно жито
като във Гърция... —

МЕНЕНИЙ

Мълчи, ти казвам!...

КОРИОЛАН

... макар че там народът бе по-силен —
той, който и да е, храна е давал
на непокорството и сам отглеждал
провала на държавата!

БРУТ

И вие
желаете народът да гласува

за този човек?

КОРИОЛАН

Аз доводи ще дам
по-тежки от гласа им! Те разбират,
че житото, раздадено им щедро,
не е награда, тъй като със нищо
не са си го заслужили. Когато
бе пъпът на страната ни в опасност,
насила ги набрахме и със мъка
извлякохме през портите. Нима
такава служба се възнаграждава
с безплатно жито? Техните метежи —
виж, тука бяха храбри! — също тъй
не ги красяха. Хулите, с които
без поводи обсипваха Сената,
едва ли са могли да обяснят
подобна щедрост. Е, тогава? Как
чревата многобройно на народа
е смляло дара ни? Делата сочат
какво си е помислило! „Понеже
у нас е мнозинството, те от страх
отстъпиха пред волята ни!“ Да,
подронили природната си власт,
ний правим тъй, че взима се за слабост
държавната грижовност, а това,
разбило бравите на този дом,
ще пусна гаргите да окълват
орлите в него!

МЕНЕНИЙ

Стига!

БРУТ

И престига!

КОРИОЛАН

Не, не! Вземи и туй! И нека всичко —
небесно, земно — във чието име
кълнем се, подпечата мойта реч.
Туй гибелно двувластие — в което
едни презират другите със право,
а те пък им отвръщат с празни хули;
в което род и мъдрост са безсилни
пред „да“-то или „не“-то на едно
неуко мнозинство — това ужасно
двувластие пропуска да извърши
необходимото и се залисва
във дребни глупости! А дето липсва
далечна цел, безцелно става всичко.
И за това аз моля вас — в които
разсъдъкът е над страха; които
държите за изконните устои
достатъчно, за да не ви е страх
от някои обнови в тях; които
не дългия, а гордия живот
цените повече и бихте ввели
опасен цяр във тялото, което
без него би умряло — изтръгнете
езика на народната тълпа,
за да не лиже сладостта, която
за нея е отрова! Инак, знайте:
държавата, лишена от сплотеност
и управление, не ще успява
добро да върши, както е пленена
от силите на злото!

БРУТ

Туй ти стига!

СИЦИНИЙ

Изменническо слово, за което
като изменниците ще плати!

КОРИОЛАН

Мерзавецо, да пукнеш от яда си!...
Защо му трябват на народа тези
плешиви наглеци, по чийто подтик
греша против Сената? В дни на смут
приехме ги, когато бе закон
не правото, а натискът, сега
настанало е времето да кажем
кое е нужно, кое — не, и хвърлим
властта им във праха!

БРУТ

Открит преврат!

СИЦИНИЙ

И тоз да бъдел консул? Не!

БРУТ

Едили^[35]!

Влиза Едил.

Хванете тоз човек!

СИЦИНИЙ

Викни народа!...

Едилът излиза.

... във името на който те задържам
като обществен враг и подстрекател
към гибелни промени! Подчини се
и тръгвай подир мен, за да застанеш
пред римския закон!

КОРИОЛАН

Назад, стар пръч!

ПАТРИЦИИТЕ

Ний всички гарантираме за него!

КОМИНИЙ

Пусни го, старче!

КОРИОЛАН

Махай се, дъртако,
да не изтръскам твоите гнили кости
от дрипите ти!

СИЦИНИЙ

Граждани, на помощ!

Влизат неколцина Едили и тълпа Граждани.

МЕНЕНИЙ

Спокойно вие! А и вие също!

СИЦИНИЙ

Народе римски, този тука иска
да ти отнеме всичките права!

БРУТ

Хванете го, едили!

ГРАЖДАНИТЕ

Долу! Долу!

ВТОРИ СЕНАТОР

Оръжия! Оръжия!

ВСИЧКИ

Трибуни!... Стой!... Патриции, спокойно!...
Спокойно, граждани!... Сициний!... Бруте!...
Назад!... Кориолане!... Спрете, спрете!...

МЕНЕНИЙ

Какво е туй? Задъхвам се! Разруха
виси над Рим! Не мога да говоря!...
Трибуни на народа!... Кориолане,
заклинам те, владей се!... Успокой ги,
добри Сициний!

СИЦИНИЙ

Слушай ме, народе!
Мълчание!

ГРАЖДАНИТЕ

Мълчете! Тишина!
Да чуем нашия трибун!... Започвай!

СИЦИНИЙ

Тук искат, граждани, да ви лишат
от вашите права! Това предлага
не друг, а Марций! Същият тоз Марций,
когото днес избрахте консул!

МЕНЕНИЙ

Пфу,
така се пали — не гаси — пожар!

ПЪРВИ СЕНАТОР

И от основи се руши градът ни!

СИЦИНИЙ

Градът, това са хората във него!

ГРАЖДАНИТЕ

Така си е! Народът е градът!

БРУТ

И ний единодушно сме избрани
за негови представители!

ГРАЖДАНИТЕ

Тъй е!

И ще ни представлявате!

МЕНЕНИЙ

Безспорно!

КОМИНИЙ

По този път ще разрушим града
и, покрива с основите събрали,
ще погребем това, което днес е
на равни катове, под куп от пепел!

СИЦИНИЙ

Такива думи заслужават смърт!

БРУТ

Не отстоим ли правото си днес,
загубено е! Слушайте, вий всички:
във името на римския народ
осъждаме на незабавна смърт
Кай Марций!

СИЦИНИЙ

На Тарпейската скала^[36]
откарайте го и го захвърлете
от нея в пропастта!

БРУТ

Едили, хайде!

ГРАЖДАНИ

Предай се, Марций!

МЕНЕНИЙ

Чуйте само дума!
Трибуни, една само!

ЕДИЛИТЕ

Тихо! Тихо!

МЕНЕНИЙ (*към Брут*)

Бъди такъв, какъвто се представяш —
приятел на родината! Пристъпвай
разумно към онуй, което искаш
тъй, силом да лекуваш!

БРУТ

Много средства,
изглеждащи разумни с бавността си,
при остра болест носят само смърт.
Едили, дръжте го и — към скалата!

КОРИОЛАН (*измъква меча си*)

Не, тука ще умра! Измежду вас
са ме видели някои във бой —
да дойдат и почувствуват сами,
което са видели.

МЕНЕНИЙ

Долу меча!
Трибуни, отдръпнете се за малко!

БРУТ

Хванете го!

МЕНЕНИЙ

Помагайте на Марций!
Патриции, на помощ!

ГРАЖДАНИТЕ

Долу! Долу!

В сбиването Брут, Сициний, Едилите и Гражданите биват отблъснати навън.

МЕНЕНИЙ

Върви си вкъщи! Тръгвай! Бързай! Инак
пропада всичко!

ВТОРИ СЕНАТОР

Бягай!

КОРИОЛАН

Дръжте здраво!
Приятелите ни са не по-малко
от враговете ни!

МЕНЕНИЙ

Дотам да стигнем?

ПЪРВИ СЕНАТОР

Опазило небето! Скъпи друже,
иди си, остави ни да церим
тоз спор без тебе!

МЕНЕНИЙ

Той е обща рана,
която сам не можеш да лекуваш.
Върви, заклевам те!

КОМИНИЙ

Ела със нас!

КОРИОЛАН

Бих искал да са варвари — каквито
и са, макар окотени във Рим, —
не римляни — каквито и не са,
макар окучени под този хълм!

МЕНЕНИЙ

Сега върви и запази гнева си!

Друг ден ще ни плати.

КОРИОЛАН

Да беше в битка,
изтрепал бих четиресет от тях!

МЕНЕНИЙ

И аз бих тръшнал чифт от най-добрите,
например тази двойка от трибуни!

КОМИНИЙ

Те числено сега ни превъзхождат
тъй много, че отпорът е изключен.
Безумство е нарочно да стоиш
под рухващ дом. Ще тръгнеш ли, човече,
преди да се е върнала сганта,
чиято ярост като спрял поток
ще рукне и отмъкне туй, което
е носела до днес?

МЕНЕНИЙ

Върви! Ще видя
дали за одъртелите ми ум
ще има търсене сред тез, които
от ум лишени са. Щом трябват кръпки,
цвета им кой ти гледа!

КОМИНИЙ

Тръгвай с мен!

Излиза, последван от Кориолан.

ПЪРВИ ПАТРИЦИЙ

Самичък се погуби този мъж.

МЕНЕНИЙ

Премного честен е за тоя свят.
Не биха го направили ласкател
ни Юпитер с гърма си, ни Нептун^[37]
с тризъбеца си. Нравът му такъв е:
каквото му е на ума — това
и на езика. А когато кипне,
изобщо не помисля за смъртта.

Шум зад сцената.

Добре започва!

ВТОРИ ПАТРИЦИЙ

Искам да ги видя
натръшкали се във леглата всички!

МЕНЕНИЙ

Аз — всички в Тибъра! Ах, дявол взел ги,
защо не беше по-любезен с тях!

Влизат отново Брут и Сициний, следвани от тълпата Граждани.

СИЦИНИЙ

Змията де е? Де е звярът, който
желае сам — обезлюдил града ни —
да бъде всички?

МЕНЕНИЙ

Доблестни трибуни!

СИЦИНИЙ

Тарпейската скала го чака! Той
оказа съпротива на закона
и затова законът му отказва
друг съд след този на народа, който
той толкоз не зачита!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Ще види той, че честните трибуни
са нашите уста, а ний — народът —
сме техните ръце!

ГРАЖДАНИТЕ

Да, да, ще види!

МЕНЕНИЙ

Приятелю!...

СИЦИНИЙ (*към Гражданите*)

Мълчете!

МЕНЕНИЙ

Не започвай
всеобща хайка там, където трябва
законно да ловуваш!

СИЦИНИЙ

Ти защо
му даде да избяга?

МЕНЕНИЙ

Чувай, драги:
аз ясно виждам злото и доброто
на консула...

СИЦИНИЙ

На консула? Кой консул?

МЕНЕНИЙ

Кориолан.

СИЦИНИЙ

Той — консул?

ГРАЖДАНИТЕ

Не! Не! Не!

МЕНЕНИЙ

Със ваше позволение, трибуни,
и с вашето, съграждани, бих искал
да кажа две-три думи, от които
вредата в краен случай ще е само
във времето, загубено за тях.

СИЦИНИЙ

Добре, но кратко. Твърдо сме решени
да свършим с този изменник. Той за нас
би бил опасност, ако го изгоним,
и явна смърт, ако остане тук.
Затуй до залез-слънце ще умре!

МЕНЕНИЙ

Да ни опази Юпитер — в чиято
небесна книга всяка благодарност
на Рим към славните му синове
записва се — от туй да видим как
градът ни като квачка извратена
кълве дечицата си!

СИЦИНИЙ

Той е язва,
която ние трябва да изрежем.

МЕНЕНИЙ

Не, той е член на общото ни тяло,
от язва заболял. Да се отреже —
е смъртоносно; да се изцери —
съвсем нетрудно. Със какво пред Рим
заслужил е смъртта си? Тази кръв,
която той пролял е в бой — а тя
е повече от таз, която още
е в жилите му — дал я е за Рим;

и по вина на Рим, ако загуби
остатъка, това ще е навеки,
за който стори го или допусне,
нечуван срам!

СИЦИНИЙ

Брътвежи чиста проба!

БРУТ

Извърта работите! Той когато
бе верен на родината си, тя
го тачеше!

СИЦИНИЙ

Кой тачи своя крак
за прежната му служба, ако той е
обхванат от гангрена?

БРУТ

Стига речи!

Вървете вкъщи му и го задръжете,
преди да е разпръснал своята гной
наоколо!

МЕНЕНИЙ

Една последна дума!
Една, не повече! Когато види
какво е сторила във бързината,
таз ваша ярост със нозе на тигър
ще върже на петите си олово,
но ще е късно! Действайте законно!
Привърженици има той и може
в междуособицата Рим да бъде
опустошен от римляни!

БРУТ

Тогава...

СИЦИНИЙ

Какво ще спориш! Току-що видяхте
как той се подчинява на закона:
едилите прогони, нас отблъсна!
Защо стоим?

МЕНЕНИЙ

Спомнете си, че той,
откак е станал годен меч да вдигне,
е бил възпитан само във войни
и необучен във отсята реч,
размесва без разбор брашно и трици.
Пратете мене в неговия дом
и обещавам ви, че той ще дойде
да отговаря пред закона, даже
рисувайки живота си!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Тоз път,
о, доблестни трибуни, е най-мъдър
и най-човечен. Другият е кървав
и с неизвестен край.

СИЦИНИЙ

Добре, Менений.
Бъди тогава пратеник народен!
Приятели, оръжията скрийте!

БРУТ

Но без да се разпръсвате!

СИЦИНИЙ

Върви!
Очакваме те на площада с него.
Ако ли не, отново ще поемем
по първия си път.

МЕНЕНИЙ

Не, той ще дойде!

Към Сенаторите.

Ще ви помоля да ме придружите.
Не дойде ли, ще трябва да се чака
най-лошото.

СЕНАТОРИТЕ

Така е. Да вървим!

Излизат.

[34] *Тритон* (мит.) — древно морско божество, изобразявано често като свирещо с раковина. ↑

[35] *Едили* — римски чиновници, изпълняващи служби по опазването на реда. ↑

[36] *Тарпейската скала* — висока скала в Рим, от която били хвърляни осъдените на смърт. ↑

[37] *Нептун* (мит.) — римски бог на моретата, съответстващ на гръцкия Посейдон. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Рим. В дома на Кориолан.

Влизат Кориолан и Патриции.

КОРИОЛАН

С каквото щат ушите ми да пълнят,
да ме заплашват със ужасна смърт
на колело за мъки или влачен
от див жребец; да струпат сто скали
като Тарпейската, така че взорът
да се загубва в бездната, със тях
ще бъда същият!

ПЪРВИ ПАТРИЦИЙ

Достойно слово!

КОРИОЛАН

Учудвам се на майка си, която
упреква ме, макар че досега
наричаше ги шаячено стадо,
създадено да спори на пазара
за две стотинки и свалило шапка,
в събранията да мълчи и зяпа,
когато някой знатен заговори
за мир или война!

Влиза Волумния.

За вас приказвам.

Защо ме карате да ставам гъвкав,
да си кривя душата? По-добре
кажете ми: „Бъди какъвто си!“

ВОЛУМНИЯ

О, синко, синко, исках да поносиш
властта, преди да си я похабил!

КОРИОЛАН

Достатъчно!

ВОЛУМНИЯ

Ти би могъл да бъдеш
какъвто си и без да се стараяш
тъй много в туй! Не щеше да си спъван
тъй много в склонността си, ако сам
не бе им я разкрил, преди да станат
безсилни да ти пречат!

КОРИОЛАН

За такива
въже и толкоз!

ВОЛУМНИЯ

Клада по-добре!

Влизат Менений и Сенатори.

МЕНЕНИЙ

Ти беше рязък... малко нещо рязък.
Ще трябва да се върнеш и загладиш
направеното!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Няма втори способ!
Не го ли сториш, славният ни град
ще се разцепи и загине!

ВОЛУМНИЯ

Синко,
послушай ме! Аз имам като тебе

сърце неотстъпчиво, но и мозък,
с чиято помощ по-голяма полза
извличам от гнева си.

МЕНЕНИЙ

Мъдри думи!
Достойна жено, ако туй не беше
единствен цяр за трескавото време,
преди да моля син ви да се кланя
на стадото, аз сам бих стегнал в броня
таз дряхла гръд.

КОРИОЛАН

Кажете, какво да правя?

МЕНЕНИЙ

Да дойдеш пред трибуните със мен.

КОРИОЛАН

И после?

МЕНЕНИЙ

Да осъдиш свойте думи.

КОРИОЛАН

Пред тях да се разкайвам? Пред небето
не бих го сторил, камо ли пред тях!

ВОЛУМНИЯ

Премного твърд си — въпреки че в туй
за благородния „премного“ няма
освен при нужда. Казвал си ми — помня,
че на война честта и хитростта
са дружки неразделни; щом е тъй,
с какво си пречат в мир една на друга,
та да не можеш да ги съчетаеш?

КОРИОЛАН

Мълчете, майко!

МЕНЕНИЙ

Правилен въпрос.

ВОЛУМНИЯ

Ако за теб е честно във война
да се показваш не какъвто си
и за да стигнеш тайните си цели
използваш хитростта си — то какво
ти пречи толкоз тя да придружава
честта ти и във мирната борба,
щом ценна е във нея, както в боя?

КОРИОЛАН

Защо наблягате на туй?

ВОЛУМНИЯ

Защото

ще трябва днес да казваш пред народа
не онова, в което убеден си
и не което шепне ти сърцето,
а празни срички, рожби незаконни
на твойта гръд, заучени науст;
но вярвай ми, това е честно, както
с любезни думи да превземеш крепост,
зарад която иначе би поставил
на карта щастието си или
пролял реки от кръв. На твое място
аз бих прикрила нрава си, ако
съдбата ми и таз на моите близки
изискваха това. Чрез мен говорят
жена ти, твойт син и тези знатни,
но теб ти по харесва да те види
тълпата как умееш да се мръщиш,
отколкото да я спечелиш с ласка

и със това от гибел да спасиш
най-близкото до тебе!

МЕНЕНИЙ

Златна реч!...

Ела със нас! Със мъничко любезност
не само ще избегнеш туй, което
заплашва те, но може да си върнеш
изгубеното вече.

ВОЛУМНИЯ

Чуй ме, сине,

иди при тях със шапка във ръка
и тъй встрани прострял я (трябва, трябва!)
и плочите целувайки с коляно
(защото в тези случаи видът ни
е по-красноречив от всяка дума,
а взорът на простака — по-схватлив
от неговия слух), така глава
смирено наведи и покажи им —
ей тъй! — че твоето сърце е вече
по-меко и от зрял черничев плод,
протичащ при докосване... или
кажи им, че си техен воин само
и не познаваш — виждал само битки —
любезността, която — ти признаваш —
било е редно те да ти поискат
и ти да им дадеш, когато просиш
приятелството им; но че от днеска
им обещаващ, да, да се нагаждаш
по техен вкус, доколкото ще можеш
при своя нрав.

МЕНЕНИЙ

Постъпиш ли така,
хе, техните сърца ще бъдат твои,
защото те към прошката са склонни

(когато им я искат) не по-малко,
отколкото към празните брътвежи.

ВОЛУМНИЯ

Послушай ни, макар да те познавам:
ти в огън би последвал своя враг,
ала не би го галил с мили думи
сред росен цвят!

Влиза Коминий.

А, ей го и Коминий!

КОМИНИЙ

Пристигам от площада. Друже мой,
готви се за борба, ако не смяташ
да защитаваш делото си с кротост
или отсъствие. Народът ври!

МЕНЕНИЙ

С вежливост. Само тъй!

КОМИНИЙ

И според мен
това е най-добро, но той дали
ще го приеме?

ВОЛУМНИЯ

Трябва, значи „ще“!
Кажи, че си съгласен, сине мой,
и тръгвай да го сториш!

КОРИОЛАН

Значи тъй:
да се излагам гологлав пред тях
с език-подлец сърцето си достойно
да обвинявам във лъжа и то
да трябва да търпи? Добре! Да бъде!

Но ако бе за тази тленна форма,
за тази пръст на Марций, бих им дал
на прах да я разтрият и развеят
по ветровете!... Да вървим! Не, вие
ми поверихте роля, във която
ще бъде вечно лош актьор!

МЕНЕНИЙ

Не бой се —
ще ти подсказваме! Ела! Ела!

ВОЛУМНИЯ

И аз те моля. Щом войник си станал
за първи път — ти сам си ми го казвал
за моите похвали, пак за тях
и в тази роля влез за първи път,
о, сине мой!

КОРИОЛАН

Добре! Ще го направя!
Мой мъжки дух, отивай си, заместен
от дух на уличница; тръбен глас,
съзвучен с барабана, превърни се
в пискунче на скопец или в гласче на
момиченце, което бави кукли;
усмивка на негодник да изгъне
тез устни тук; очите ми да плувнат
във детски сълзи; просешки език
да гъгне във устата ми и туй
коляно обковано, досега
прегъвало се при ездата само,
да се превие, сякаш е на нищ,
получил милост!... Няма да го сторя!
Направя ли го, ще престана мигом
да тача правдата си — този нисък
поклон на тялото ми ще научи
на низост и духа ми!

ВОЛУМНИЯ

Твоя воля!

За мене теб да моля е по-срамно,
отколкото за теб — да молиш тях!
Да рухне всичко! Твоят лудост може
да ме погуби, не — да ме изплаши,
защото като теб и аз се смея
над всяка смърт! Прави, каквото искаш!
От мен е твоят храброст — ти я сука
със млякото ми; ала таз ти гордост
е само твоя!

КОРИОЛАН

Моля ви се, майко,
не се вълнувайте! Ще ида! Само
не ми се карайте! Ще ги измамя,
ще им задигна любовта и вие
ще ме посрещнете, кумир на всички
занаятчии в Рим! На, вижте, тръгвам!
Предайте моя поздрав на жена ми!
Ще се завърна консул или нивга
недейте се надява на езика
на своя син, когато ви дотрябват
ласкателства!

ВОЛУМНИЯ

Прави, каквото щеш!

Излиза.

КОМИНИЙ

Да тръгваме! Трибуните ни чакат.
И пригответи се да отвръщаш кротко,
защото чух, че те ще те обсипят
със обвинения, далеч по-тежки

от досегашните.

КОРИОЛАН

 Парола „кротко“!
Да тръгваме! Те нека ме нападат
с лъжи безчестни — аз ще им отвърна
в съгласие с честта си.

МЕНЕНИЙ

 Да, но кротко.

КОРИОЛАН

Добре де, кротко! Каза ми го! Кротко!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

Форумът в Рим.

Влизат Сициний и Брут.

БРУТ

И главно бий по туй, че се домогва до лична власт! Това не го ли смачка, наблягай върху старата му злоба към простия народ и върху туй, че плячката от Анциум не беше раздадена...

Влиза Едил.

Ще дойде ли?

ЕДИЛЪТ

Пристига.

БРУТ

Кои са с него?

ЕДИЛЪТ

Старият Менений и тез сенатори, които с него били са винаги.

СИЦИНИЙ

А ти събра ли поименните списъци на всички, гласували за нас?

ЕДИЛЪТ

Събрах ги. В мен са.

СИЦИНИЙ

А как гласуваха? По родове ли?

ЕДИЛЪТ

По родове.

СИЦИНИЙ

Тогаз сбери ги тука
и им кажи, че чуют ли от мене:
„Във името на правото народно,
да бъде тъй“ без разлика дали
ще искам смърт, прокуда или глоба,
щом кажа „глоба“ да подхващат: „глоба“
и „смърт“, щом кажа „смърт“, като наблягат
на древното си право и на туй,
че в случая са прави.

ЕДИЛЪТ

Ще им кажа.

БРУТ

И почнат ли да викат, да не млъкват,
додето с глъч и крясък не наложат
присъдата да бъде незабавно
изпълнена.

ЕДИЛЪТ

Добре!

СИЦИНИЙ

И погрижи се
да бъдат многобройни и готови
във нужния момент.
Върви и действай!

Едилът излиза.

Опитай се да го раздразниш още
със първите си думи. Той е свикнал
да надделява в бой и връх да взима,
над който прекослови му. Щом кипне,
не може никой да го обуздае.
Той ще излее своето сърце
и в туй е главната ни вероятност
да му сломим гръбнака!

Влизат Кориолан, Менений, Коминий, Сенатори и Патриции.

СИЦИНИЙ

Ей го, иде!

МЕНЕНИЙ

Спокойно, умолявам те!

КОРИОЛАН

Да, да —

като коняр, понасящ куп обиди
за дребен грош... Всевишни богове,
закриляйте града ни; направете
държавните кресла да се заемат
от честни хора; въдворете обич
помежду нас, така че мирни служби
да пълнят храмовете, не раздори —
стъгди и улици!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Да бъде тъй!

МЕНЕНИЙ

Добра молитва!

Влиза отново Едилът, следван от Граждани.

СИЦИНИЙ

Граждани, по-близко!

ЕДИЛЪТ

Изслушайте трибуните си! Тихо!
Внимание!

КОРИОЛАН

Изслушайте мен първо!

БРУТ и СИЦИНИЙ

Добре, започвай!... Тихо там!

КОРИОЛАН

Кажете:

дали ще бъда обвинен и в друго
освен в което зная; и дали
ще свърши всичко днес?

СИЦИНИЙ

Кажи ти първо:

съгласен ли си да се подчиниш
на волята народна, да признаеш
за съдници народните трибуни
и да приемеш тяхната присъда
за престъпленията, във които
съдът докаже твоята вина?

КОРИОЛАН

Съгласен съм.

МЕНЕНИЙ

Съграждани, вий чухте!
Съгласен е! Спомнете си добре
за бойните му подвизи, за туй,
че раните му са на брой като
гробове в гробище!

КОРИОЛАН

Следи от тръни!
Нищожни драскотини!

МЕНЕНИЙ

Помислете
освен това, че ако каже нещо
не като гражданин, с това доказва,
че е добър войник. Недейте взима
за злоба резкостта му, вижте в нея
суровост, подходяща за войника,
и нищо друго!

ЛАРЦИЙ

Стига за това!

КОРИОЛАН

Кажете ми: с какво опозорих се,
та след като единодушно бях
избран за консул, час след туй си взехте
гласа назад?

СИЦИНИЙ

Ний питаме сега!

КОРИОЛАН

Да, вярно. Слушам.

СИЦИНИЙ

Ти се обвиняваш,
че си замислял да унищожеш
извечния правопорядък в Рим,
за да заграбиш всички власти в него
за себе си, с което си и станал
изменник на народа!

КОРИОЛАН

Как? Изменник?

МЕНЕНИЙ

Спокойствие! Какво ни обеща?

КОРИОЛАН

Вдън пъкъла на огън да се пържи
народът ти! Наглецо, ще наричаш
изменник мен? И към кого? Към тези!
Да имаше в очите ти хиляда,
в ръцете — милион присъди смъртни
и още толкова — във твоя гаден,
лъжлив език, пак бих ти казал: „Лъжеш!“
открито, както моля боговете!

СИЦИНИЙ

Разбрахте ли го, хора?

ГРАЖДАНИТЕ

Към скалата!

СИЦИНИЙ

Спокойно! Друго нещо не е нужно
за обвинението. Вий сами
видяхте го и чухте как надменно
се сби с едилите, оплю народа,
оказа съпротива на закона
и хвърли хули към онез, които
са овластени да го съдят — тези
свърхтежки престъпления му стигат
за смъртната присъда.

БРУТ

Но понеже
заслужил е...

КОРИОЛАН

Кой плещи за заслуги?

БРУТ

Говоря, за което знам.

КОРИОЛАН

Ти знаеш?

МЕНЕНИЙ

Това ли е обетът, който даде
на майка си?

КОМИНИЙ

Чуй, моля те!

КОРИОЛАН

Не чувам

Да ме осъдят на тарпейска казън,
одиране, прокуда доживотна,
тъмница с дажба две зърна на ден,
не бих им казал, за да ме помилват,
една любезност! Нито пък за всичко,
което бих могъл от тях да имам,
духа си бих превил, макар и само
с едничко „добър ден“.

СИЦИНИЙ

Затуй, че той

всемерно и всечасно е показвал
ненавист към народа, търсил начин
да го лиши от власт и с тази цел
прибягнал до побой, при туй не само
в присъствието на съда, но даже
над членовете му — от днеска ние
във името на римския народ
и с правото на негови трибуни

изгонваме тогава от града
под страх, ако се върне, да намери
смъртта си от Тарпейската скала.
Във името на правото народно,
да бъде тъй!

ГРАЖДАНИТЕ

Да бъде тъй! Прокуда!
Ако ли не — скалата! Вън от Рим!

КОМИНИЙ

Съграждани, приятели, за миг
изслушайте ме!

СИЦИНИЙ

Вече е осъден!
Какво ще слушаме!

КОМИНИЙ

Две думи само!
Бях консул и в сражения за Рим
получих доста белези. Обичам
страната си по-нежно, силно, свято
от себе си, от своята съпруга,
от рожбите на нейната утроба
и моите чресла. Ако ви казвам...

СИЦИНИЙ

Какво ще казваш — знаем къде биеш!

БРУТ

Не можеш да прибавиш нищо! Той е
изгнан като изменник към народа
и своята страна. Да бъде тъй!

ГРАЖДАНИТЕ

Да бъде тъй! Да бъде тъй!

КОРИОЛАН

Вий, мръсна куча хайка, чийто дъх
за мен противен е като воня
на гнил мочур, чиято смрадна обич
ценя не повече от лещ, захвърлен
да трови въздуха — аз вас изпращам
в изгнание! Оставайте си тука
със своята променливост! Всеки шум
във трепет да ви хвърля, всяко малко
потръпване на вражите пера
да ви облъхва с ужас! И гонете
бранителите си, дорде най-сетне
невежеството ви (което чувства
едва когато злото го постигне)
остави ви сами — при туй врази
на себе си — и хвърли ви във робство
на друг народ, надвил ви без борба!
Заради вас презрял града си, аз
му давам гръб! Светът не свършва с него!

Излиза заедно с Коминий, Менений и Сенаторите.

ЕДИЛЪТ

Народният предател си отиде!

ГРАЖДАНИТЕ

Отиде си! Изгнан! Изгнан! Хо-хо!

Викат и хвърлят шапките си.

СИЦИНИЙ

Вървете с него, докато излезе
от градските врати, и го мъчете
с презрението си, тъй както той
мъчи ви досега!... Отряд пазачи

да дойде с нас!

ГРАЖДАНИТЕ

По него!... Да го следваме, додето
излезе от вратите!... Чест и слава
на нашите безкористни трибуни!

Излизат.

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Пред вратите на Рим.

Влизат Кориолан, Волумния, Виргилия, Менений, Коминий и неколцина млади Патриции.

КОРИОЛАН

Не, без сълзи! Да се простим набързо.
Чудовището с многото глави
ме кюска във гърба. О, майко, где е
предишният ви дух? Отде аз помня,
че във бедите се човек познава,
че дребна мъка е за дребни люде,
че в тихо време всички лодки плават,
че с удари се изковава мечът?
От вас съм чувал тези поговорки,
които правели непобедимо
човешкото сърце!

ВИРГИЛИЯ

О, небеса!

КОРИОЛАН

Не, стига, жено!

ВОЛУМНИЯ

Алената чума
да ги изтреби всички! Занаят
да не остане в Рим!

КОРИОЛАН

Не ги кълнете!
Ще ме залюбят, като ме загубят!
Спомнете си как казвахте ми, майко,

че ако Херкулес би бил ваш мъж,
шест подвига^[38] от дванайсте му бихте
извършили сама, за да спестите
на него труд и пот... Коминий, сбогом!
Не падай духом!... Сбогом, жено, майко!
Не бойте се!... Менений, верни мой,
солените сълзи на старостта
вредят на погледа... Мой прежни вожде,
видял съм те безстрастен да стоиш
пред гледки, закаляващи сърцето —
кажи на тез жени, че да оплакват
неотвратимото, е лудост, както
да му се смеят... Майко, моите битки
били са винаги за вас разтуха —
повярвайте: макар да тръгвам сам,
като самотен змей, чиято дупка,
на никого незнайна, плаши всички,
синът ви ще извърши чудеса,
ако не стане жертва на лукавство
и подла клопка!

ВОЛУМНИЯ

Първородни мой,
къде отиваш? Нека и Коминий
те придружи донейде! Начертай си
разумен план, за да не се излагаш
на всеки случай, който се изпречи
по пътя ти!

КОРИОЛАН

О, богове!

КОМИНИЙ

Ще дойда
за месец с теб и двама ще обмислим
къде да спреш, така че да останем
във постоянна връзка, та когато

събитията породят възможност
да бъдеш върнат, за един човек
да не обръщаме цял свят — сам знаеш,
че случаят изстива, щом на място
не се окаже чакащият.

КОРИОЛАН

Сбогом!

Годините и бойните несгоди
тежат ти много, за да скиташ с мен,
все още здрав и в сили. Придружи ме
извън вратите само!... Мила жено,
прескъпа майко, мои знатни братя,
прощавайте! Премина ли вратите,
махнете ми „На добър път!“ с усмивка!
Да тръгваме! Дорде съм жив, за мене
ще чувате и нищо чуто няма
да бъде недостойно за Кай Марций,
какъвто знаете го!

МЕНЕНИЙ

О, слова,
каквито рядко чуват се! Жени,
плача си да избършем!... Ако можех
да хвърля няколко години само
от тоз стар гръб, кълна се в боговете,
не би бил сам!

КОРИОЛАН

Ръката си ми дай!
Да тръгваме!

Излизат.

[38] „... Херкулес... шест подвига...“ (мит.) — Херкулес бил прочут с извършените от него дванадесет подвига. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Рим. Недалеч от градските врати.

Влизат Сициний и Брут, придружени от Едил.

СИЦИНИЙ

Кажете на всички да се разотидат!
Изгонихме го и това ни стига.
Патрициите — тез, които бяха
на негова страна — са страшно гневни.
Да, ние им показахме мощта си
във сблъсъка — разумно е да бъдем
по-кротки подир него.

СИЦИНИЙ

Разпръсни ги!
Кажете им, че големият им враг
си е отишъл и че те отново
са силни, както бяха.

БРУТ

Да се пръснат!

Едилът излиза.

Ха, майка му!

Влизат Волумния, Виргилия и Менений.

СИЦИНИЙ

Да кривнем!

БРУТ

А защо?

СИЦИНИЙ

Била се смахнала, дочух да казват.

БРУТ

Видяха ни. Не спирай!

ВОЛУМНИЯ

Добра среща!

Небето да ви прати всички язви,
с които разполага!

МЕНЕНИЙ

Тихо, тихо!

ВОЛУМНИЯ

Ако не бяха сълзите ми, аз...

Но пак ще чуят...

Към Брут.

Ти къде?

ВИРГИЛИЯ (към Сициний)

Стой тук!...

Да можех тъй да кажа на мъжа си!

СИЦИНИЙ

Я, виж я, мъжкараната!

ВОЛУМНИЯ

Глупак!

Нима е срам да има и жената
сърце на мъж? А ти навярно имаш
сърце лисиче, та в прокуда прати
един, чиито удари за Рим
са повече от думите, които
ти изговорил си!...

СИЦИНИЙ

О, небеса!

ВОЛУМНИЯ

... И по на място всички! И при туй
за благо на Рим! Ако ме питаш...
Но махай се! Не, стой! Да бе родът ти
в арабската пустиня и синът ми
пред него, с меч в ръка...

СИЦИНИЙ

Какво би сторил?

ВИРГИЛИЯ

Изтребил би ти цялото потомство!

ВОЛУМНИЯ

Със всички незаконни! Колко рани,
о, богове, той бе добил за Рим!

МЕНЕНИЙ

Спокойно! Да вървим!

СИЦИНИЙ

Аз бих се радвал,
ако, завързал тъй достоен възел
с родината си, той след туй не бе го
разсякъл сам!

БРУТ

Аз също бих се радвал.

ВОЛУМНИЯ

„Аз също бих се радвал“! Ти насъска
сганта по син ми! Мръсни котараци,
способни да го оценят по-малко,
отколкото аз мога да проникна

в небесните потайности, закрити
за смъртните!

БРУТ

Пусни ни да вървим!

ВОЛУМНИЯ

Спокойно можете! Нали сте вече
приключили със славното си дело.
Но първо чуйте: с колкото над най-
прихлупената къщичка във Рим
се вдига Капитолият, със толкоз
и моят син — мъжът на тази тук
нещастница, от вас изгнан — стърчи
над всички ви!

БРУТ

Добре, добре. Прощавай!

СИЦИНИЙ

Какво стоим да ни облайва тази
побъркана?

ВОЛУМНИЯ

На добър час!

Брут и Сициний излизат.

Как искам
да нямат друга грижа боговете
освен да изпълняват мойте клетви!
Веднъж на ден да можех да ги срещам,
би ми олеквало!

МЕНЕНИЙ

Да, прави бяхте
и стъпихте им право на мазола!
Ще хапнете лис мен?

ВОЛУМНИЯ

За мене гостба
сега е моят гняв! Сама се ям
и тѣй, от ядене, ще се стопя!...
Върви и стига хленчи! Като мене
рѣмжи, подобно на Юнона в гняв!

Изли за заедно с Виргилия.

МЕНЕНИЙ

О! О! О!

Излиза.

ТРЕТА СЦЕНА

На пътя между Рим и Анциум.

Влизат Римлянин и Волск.

РИМЛЯНИНЪТ

Аз те познавам, приятелю, и ти също ме знаещ. Не ти ли е името Адриан?

ВОЛСКЪТ

Да, но, честна дума, не те помня кой беше.

РИМЛЯНИНЪТ

Аз съм родом от Рим, но като тебе служа на враговете му. Сега позна ли ме?

ВОЛСКЪТ

Никанор? Не!

РИМЛЯНИНЪТ

Самият той, друже!

ВОЛСКЪТ

Имаше повече брада по тебе последния път, но езикът ти е същият. Какво става в Рим? Изпратен съм от съвета на волците да се срещна тъкмо с теб. Ти ми спести цял ден път.

РИМЛЯНИНЪТ

В града имаше големи размирици. Народът се вдигна срещу сенаторите, патрициите и знатните.

ВОЛСКЪТ

„Имаше“ — казваш? Значи са свършили? А нашите управници мислят иначе. Те се стягат усилено за война и се надяваха да изненадат

Рим в разгара на разцеплението.

РИМЛЯНИНЪТ

Главният пожар постихна, но може да избухне пак по най-малкия повод; благородните са тъй настръхнали от изпращането на Кориолан в изгнание, че са съвсем зрели за мисълта да зачеркнат с удар всички права на народа и да му отнемат трибуните завинаги. Огънят тлее — казвам ти — и може да пламне всеки миг!

ВОЛСКЪТ

Кориолан — в изгнание?

РИМЛЯНИНЪТ

Точно така.

ВОЛСКЪТ

Чудесна новина, Никаноре! Добре ще те посрещнат у нас за нея.

РИМЛЯНИНЪТ

Сега е тъкмо време да нападнете. Казват, че чужда жена най-лесно се превземала, когато е скарана с мъжа си. Вашият храбър Тул Авфидий ще блесне в тази война, щом главният му противник Кориолан не е търсен от родината си.

ВОЛСКЪТ

Без съмнение. Много се радвам, че те срещнах. Изпълних задачата си и с радост ще те придружа до Анциум.

РИМЛЯНИНЪТ

А пък аз пътъм ще ти разкажа много любопитни събития от Рим, едно от друго по-изгодни за противниците му. С войската сте готови, казваш?

ВОЛСКЪТ

И то с каква войска! Центурионите и редниците са набирани един по един, вече получават заплата и са на бойна нога, готови за час да тръгнат в поход.

РИМЛЯНИНЪТ

Радвам се на готовността им и на това, че, струва ми се, точно по мой знак ще тръгнат. Щастлив съм, че те срещнах и че ще пътуваме заедно.

ВОЛСКЪТ

Взе ми думата от устата! Аз повече от тебе имам причини за радост!

РИМЛЯНИНЪТ

Добре. Да тръгваме!

Излизат.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Анциум. Пред дома на Авфидий.

Влиза Кориолан, преоблечен като бедняк, с прикрито лице.

КОРИОЛАН

Прекрасен град бил Анциум! О, град,
аз сторих твоите жени — вдовици
и съм видял на много от тези къщи
стопаните от меча ми да падат.
Затуй, о, град, недей отгатва кой съм,
че иначе жените със ръжени,
децата с камъни ще ме пребият
в безславен бой!

Влиза Гражданин.

Добър ти ден, човече!

ГРАЖДАНИНЪТ

На тебе също!

КОРИОЛАН

Моля те, кажи ми,
къде живее славният Авфидий?
И в Анциум ли е?

ГРАЖДАНИНЪТ

Да, да, и днес
гощава градските ни първенци
във своя дом.

КОРИОЛАН

А де е той, любезни?

ГРАЖДАНИНЪТ

Пред теб, ей тоз!

КОРИОЛАН

Благодаря и сбогом!

Гражданинът излиза.

Лъжливо колело на име „свят“!
Приатели, които имат сякаш
едно сърце за двама, спят, ядат,
играят — съешват се, човек би казал! —
все заедно във неразделна дружба,
в миг сдърлят се за глупост и превръщат
във смъртни врагове! Или, обратно,
заклети неприятели, които
не са могли и нощем сън да видят
от дебнене взаимно, изведнъж
по някаква случайност, зарад нещо
по-евтино от яйчена черупка,
сближават се и сливат във едно
потомства и дела! Тъй стана с мен:
аз родния си град възненавидих,
за да обикна туй враждебно място.
Ще вляза вътре. Ако ме убие,
ще бъде право; ако ме приеме,
ще служа на родината му честно.

Излиза.

ПЕТА СЦЕНА

Анцум. В дома на Авфидий.

Влиза Първи Слуга.

ПЪРВИ СЛУГА

Вино, вино!... И това ми било обслужване! Всички други са сякаш заспали!

Излиза.

Влиза Втори Слуга.

ВТОРИ СЛУГА

Къде е Котус? Господарят го вика. Хей, Котусе!

Излиза.

Влиза Кориолан.

КОРИОЛАН

Домът — красив, пирът — май вкусен: само аз нямам вид на гост.

Влиза отново Първи Слуга.

ПЪРВИ СЛУГА

Ей, ти! Какво търсиш тук? Откъде си? Тук не е място за теб. Омитай се!

Излиза.

КОРИОЛАН

Кориолан не заслужава друго
гостоприемство тук.

Влиза отново Втори Слуга.

ВТОРИ СЛУГА

Ти! Откъде си дошъл? Вратарят очи няма ли, та пуска такива
просяци! Хайде, вълн!

КОРИОЛАН

Я махай се!

ВТОРИ СЛУГА

Кой, аз ли да се махна?
Ти махай се!

КОРИОЛАН

Дотягаш ми!

ВТОРИ СЛУГА

Я виж го,
нахалника! Сега ще те науча!

Влиза Трети Слуга и се среща с Първи Слуга, влизащ отново от друга страна.

ТРЕТИ СЛУГА

Този пък кой е?

ПЪРВИ СЛУГА

Смахнат някакъв. За пръв път виждам такъв нахалник — не мога
да го изпъдя. Я викни господаря!

ТРЕТИ СЛУГА

Какво търсиш тук? Хайде, хайде, напускай!

КОРИОЛАН

Не ме гонете! Зло не ще направя
на вашето огнище.

ТРЕТИ СЛУГА

Какъв си ти бе?

КОРИОЛАН

От знатен род.

ТРЕТИ СЛУГА

Но малко беден?

КОРИОЛАН

Виж, тук си прав.

ТРЕТИ СЛУГА

Умолявам те, знатни бедняко, благоволи да си подириш друго
убежище. Сбъркал си вратата. Изчезвай, хайде!

КОРИОЛАН

Я марш оттук! Върви да се натъпчеш с огризки от трапезата!

Отблъсва го.

ТРЕТИ СЛУГА

Значи отказваш?... Иди кажи на господаря какъв гост му е
дошъл.

ВТОРИ СЛУГА

Ще ида като нищо!

Излиза.

ТРЕТИ СЛУГА

Къде живееш?

КОРИОЛАН

Под свода.

ТРЕТИ СЛУГА

Под свода ли?

КОРИОЛАН

Да.

ТРЕТИ СЛУГА

Под кой свод? Къде е той?

КОРИОЛАН

В града на ястребите и на гарваните.

ТРЕТИ СЛУГА

Тогава и на чавките. И те сигурно са ти изпили ума!

КОРИОЛАН

Не, аз не съм слуга при твоя господар.

ТРЕТИ СЛУГА

Какво? Искаш да си имаш работа с господаря?

КОРИОЛАН

Да. По е честно, отколкото да имам работа с господарката ти. Много бърбиш. Вземай си подноса и поемай! Хайде!

Изтласква го навън.

Влиза Авфидий, следван от Втори Слуга.

АВФИДИЙ

Къде е този просяк?

ВТОРИ СЛУГА

Ето го, господарю. Щях да го пребия като куче, но не исках да смущавам гостите.

Слугите се отдръпват.

АВФИДИЙ

Отде си? Какво искаш? Как се казваш? Кажете си името? Защо мълчиш?

КОРИОЛАН (*открива лицето си*)

Ако и тъй, о, Тул, не ме познаеш,
и, виждайки ме, пак се чудиш кой съм,
ще съм принуден да се назова.

АВФИДИЙ

Е, как те викат?

КОРИОЛАН

Викат ме със име,
враждебно за слуха на всеки волск,
ненавистно за твоя.

АВФИДИЙ

Изречи го!

Лицето ти е мрачно и от него
излъхва властност. Въпреки че твоите
платна са изподрани, имаш изглед
на благороден кораб. Казвай: кой си?

КОРИОЛАН

Готви се да се мръщиш! Гледай тук!
Сега позна ли ме?

АВФИДИЙ

Не те познавам.
Кажете ми: как се казваш?

КОРИОЛАН

Аз се казвам

Кай Марций и нанесъл съм на тебе
и волците нечувани беди

и пакости, свидетел за които
е третото ми име: Кориолан.

За дългата ми служба, за кръвта,
пролята в боевете, за безброя
премеждия ужасни аз получих
от своята непризнателна родина
тоз прякор само — паметник устойчив,
напомняне за трайната ненавист,
която трябва да таиш към мен.

Той само ми остана. Всичко друго
безмилостната злоба на народа
погълна го, страховито улеснена
от знатните, които до един
ме изоставиха и изтърпяха
гласуващата смрад да ме изгони
с дюдюкане от Рим. И таз беда
доведе ме до твоето огнище.

При теб дойдох не с цел да се спася —
не ме разбирай зле! — защото ти,
ако боях се от смъртта, би бил
последният, при който бих отишъл;
а само за едно: да отмъстя
на тази сган, която ме прокуди
от родния ми град. Ако и в тебе
е жива жаждата да заплатиш
за злото спрямо теб и за позора,
осакатил страната ти, побързай
да сториш от бедата ми изгода
за себе си; използвай я така,
че мойта мъст да радва теб, защото
против покварената си родина
аз ще се бия с яростта на всички

подземни демони! Ако обаче
от битки изтощен си и не искаш
да си опитваш щастието вече,
тогава — с една дума — и аз също
съм морен от живота и подлагам
на теб и на мъстта си своето гърло,
което не прережеш ли, ще бъдеш
голям глупец, защото аз със злоба
навред съм те преследвал и съм пуснал
със бъчви кръв на твоята страна,
и само ако в нещо ме използваш,
могъл бих да живея, без да бъда
жив срам за теб!

АВФИДИЙ

О, Марций, Марций, Марций,
след всяка дума, казана от тебе,
в сърцето ми изскубваше се корен
от старата вражда! Да бе изрекъл
сам Юпитер, от оня облак там,
свещени думи и прибавил: „Тъй е“,
не бих повярвал повече на него,
отколкото на тебе вярвам! Дай да
притисна във прегръдка таз снага,
срещу която копието мое
от жилав ясен сто пъти се скършва,
ранявайки с треските си луната!
На, сграбчвам това тяло — наковалня
за моя меч — и влизам в спор със теб
по обич, както нявга влизах в спор
по мъжество! Повярвай, нежно любех
оназ, която стана ми съпруга —
друг тъй не е въздишал от любов! —
но в този миг сърцето ми танцува
по-радостно, отколкото когато
под бяло було зърнах я да влиза
във моя дом! И тъй, о, втори Марсе^[39],

узнай, че нашата войска на крак е
и че се бях заклел да отсека
тоз път ръката ти ведно със щита
или безрък да се завърна сам.
Дванайсет пъти ти ме победи
и след дванайстия аз всяка нощ
сънувам все тоз сън: че на земята
се борим с теб и всеки се старае
да разкопчае шлема на врага си,
да стигне гърлото му!... И се будя
потънал в пот от нищо. Честни Марций,
дори да бе за мене участта ти
единствен повод, за да мразя Рим,
пак, сбрал под знамената всичко годно
от единайсет до седемдесет,
бих влял война като потоп несдържан
във непризнателното му чрево!
О, влез в дома ми и стисни ръцете
на нашите старейшини, които
дошли са днес да се сбогуват с мене,
преди да тръгна към земите римски,
макар не още към самия Рим!

КОРИОЛАН

Благодаря ви, висши богове!

АВФИДИЙ

Ако пък искаш своята разплата
да водиш сам, то сподели властта ми
и сам реши — понеже по-добре
познаваш силата и слабостта
на своята страна — дали направо
с юмрук да блъснем портите на Рим,
или, напротив, да го сплашим първо
със набези наоколо, та после
да го сразим по-лесно. Но да влезем,
за да помолиш тез, които — зная —

ще ти отвърнат с „да“! И тъй: приятел
дваж повече, отколкото бе враг!
А то бе много, Марций! Дай ръка
и заповядай!

Излиза заедно с Кориолан. Слугите идат напред.

ПЪРВИ СЛУГА

И това ако не е промяна, здраве му кажи!

ВТОРИ СЛУГА

Ей Богу, за малко да го цапна с тоягата, но нещо ми подсказваше,
че не е това, което дрехите му говореха.

ПЪРВИ СЛУГА

Ама каква ръчица, а? Завъртя ме с палеца и средния пръст, както
се върти пумпал!

ВТОРИ СЛУГА

Като му видях лицето, и веднага познах, че има нещо в тая
работа... Лицето му беше едно такова... не мога да кажа какво.

ПЪРВИ СЛУГА

Да, имаше в него нещо такова, като че ли... Да ме обесят, ако
веднага не си помислих, че в него има нещо повече, отколкото си бях
помислил!

ВТОРИ СЛУГА

И аз, честна дума! Той е — ще знаеш — най-редкият човек на
земята!

ПЪРВИ СЛУГА

Съгласен съм. Но ти познаваш един, който е по-голям войник от
него.

ВТОРИ СЛУГА

Кой? Господарят ли?

ПЪРВИ СЛУГА

Не е важно кой.

ВТОРИ СЛУГА

Той струва шестима като него!

ПЪРВИ СЛУГА

Толкоз чак не. Но все пак е по-голям войник.

ВТОРИ СЛУГА

А бе то не може да се каже. Нашият умее да защитава градове.

ПЪРВИ СЛУГА

Да. И да ги напада също умее!

Влиза отново Трети Слуга.

ТРЕТИ СЛУГА

Ей, мошеници! Нося ви новини! Новини, разбойници!

ПЪРВИ и ВТОРИ СЛУГА

Какви? Какви? Дели на три!

ТРЕТИ СЛУГА

Сега всякакъв ставам, само римлянин — не! Все едно да се пиша осъден на смърт!

ПЪРВИ и ВТОРИ СЛУГА

Защо? Защо? Кажи, да чуем!

ТРЕТИ СЛУГА

Защото на наша страна премина оня, дето толкоз пъти е пердашил началството! Кай Марций!

ПЪРВИ СЛУГА

Защо казваш „пердашил началството“?

ТРЕТИ СЛУГА

Кой е казал „пердашил началството“? Аз казвам само, че не му се е давал.

ВТОРИ СЛУГА

Хайде, хайде, тук сме си все свои. Той беше костелив орех за него. Чух нашия веднъж сам да го казва.

ПЪРВИ СЛУГА

Костелив — не, ами оттатък, що си е право — право. Пред Кориоли той го нарязва и начука като пържола!

ВТОРИ СЛУГА

И ако имаше човекоядски наклонности, щеше да си го изпържи и да го излапа!

ПЪРВИ СЛУГА

А други новини?

ТРЕТИ СЛУГА

Вътре му оказват такива почести, като че ли е син и наследник на Марс. Туриха го на най-горния край на трапезата и ако някой от старейшините иска да го заприказва, по-напред става и си сваля шапката. Дори нашият началник, и той се върти около него, като че ли оня му е любовница: докосва ръката му, сякаш е светиња, и щом оня каже нещо, обелва очи от възхищение. Но върхът на дъното на новината ми е, че нашето началство го разсякоха през средата и сега е само половината от туй, което беше вчера, защото другата половина цялата маса я предложи и поднесе на новия. Той каза, че щял да иде и да издърпа вратаря на римските порти за ушите; щял да покоси всичко пред себе си и да остави голо място, дето минел!

ВТОРИ СЛУГА

От всички, които знам, той е най-способен да го направи!

ТРЕТИ СЛУГА

То се знае! И не само че е най-способен, но и ще го направи. Защото, видите ли, той има в Рим колкото неприятели, толкоз и приятели, които приятели, така да се каже, не смеят да се покажат като такива, докато той е в деграндация.

ПЪРВИ СЛУГА

„Деграндация?“ Какво значи това?

ТРЕТИ СЛУГА

Но щом видят, че е надигнал гребен и се е наперил, ще наизскачат от дупките си като зайци след дъжд и ще припнат всички след него.

ПЪРВИ СЛУГА

Ами кога ще стане това?

ТРЕТИ СЛУГА

Утре, днес, сега! Подиробед ще чуеш барабана. Сякаш спада към празненството им: ще го направят, преди да са си избърсали устата!

ВТОРИ СЛУГА

Чудесно! Значи животът ще стане по-весел. От мира само мечовете ръждясват, шивачите не сколасват и поетите не мирясват!

ПЪРВИ СЛУГА

И аз така казвам. Дай ми ти война на мен! Войната превъзхожда мира, колкото денят — нощта. Войната е пъргава, шумна, пълна с новости; а пък мирът е заспал, сънлив, летаргичен, тъп, безчувствен. И майстори повече копелдаци, отколкото войната погребва войници.

ВТОРИ СЛУГА

Така е. Ако за военното време може да се каже, че е голям насилван на жени, то пък мирното време е още по-голям насаждан на рога.

ПЪРВИ СЛУГА

То смразява хората.

ТРЕТИ СЛУГА

А защо? Защото в мирно време по-малко се нуждаят един от друг. Да живее войната! Надявам се, че скоро римляните ще бъдат евтени като нас, волците... Стават, стават!

ПЪРВИ и ВТОРИ СЛУГА

Бърже, бърже, бърже!

Излизат.

[39] *Марс* (мит.) — тук името на бога на войната е свързано със сродното му по звук име на героя — *Марций*. ↑

ШЕСТА СЦЕНА

Площад в Рим.

Влизат Брут и Сициний.

СИЦИНИЙ

За него не се чува вече нищо
и няма от какво да се боим,
на помощи не може да разчита.
Спокойствието и редът в града,
преди разкъсван от борбите, кара
приятелите му да се червят.
Макар сами да страдаха от бунта,
те биха искали да виждат пак
стъгдите ни разтърсвани от него,
наместо уличките да оглася
спокойният занаятчийски труд.

БРУТ

Навреме ги ударихме... Я, гледай,
не е ли туй Менений?

СИЦИНИЙ

Той е, той е!

Един учтив е станал напоследък...

Влиза Менений.

Здравей, почтени!

МЕНЕНИЙ

Поздрав на вас двама!

СИЦИНИЙ

За твоя Кориолан май жалят само

приятелите му, а Рим държи се
и май ще се държи напук на него.

МЕНЕНИЙ

Да, всичко е добре и би било
и по-добре дори, да беше той
показал отстъпчивост.

СИЦИНИЙ

Да си чул
къде е той?

МЕНЕНИЙ

Не знам. И у дома му
жена му, майка му не знаят нищо.

Влизат неколцина Граждани.

ГРАЖДАНИТЕ

Привет! Да ви закрилят боговете!

СИЦИНИЙ

Здравейте, братя!

БРУТ

Добър ден, съсед!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Ний всички със семействата ни трябва
да молим на колене боговете
за здравето на двама ви!

СИЦИНИЙ

Сполайте!

БРУТ

Довиждане, съседи! Да ви беше
обичал Кориолан тъй, както ние
обичаме ви!

ГРАЖДАНИТЕ

Щастие и здраве!

БРУТ и СИЦИНИЙ

На добър час!

Гражданите излизат.

СИЦИНИЙ

По-радостно живее се сега,
отколкото преди, когато тези
приятели търчаха из града
със буйни крясъци.

БРУТ

Кай Марций беше
достоеен воин, но надут, надменен,
самолюбив, отблъскващо безочлив,
ужасен честолубец!

СИЦИНИЙ

И стремящ се
към безразделна власт!

МЕНЕНИЙ

Не мисля тъй.

СИЦИНИЙ

На своя гръб ний щяхме да усетим,
че е така, да беше станал консул!

БРУТ

За щастие небето му попречи
да стигне до властта и Рим остана
— без него — здрав и читав.

Влиза Едил.

ЕДИЛЪТ

О, трибуни,
в затвора задържан е един роб,
задето е разказвал из града,
че волците със две войски са влезли
в земите ни и разоряват всичко
пред себе си!

МЕНЕНИЙ

Авфидий! Само той е!
Дочул за нашата разправа с Марций,
измъква пак рогцата си, които
си бе прибрал в пъзливата черупка,
когато Марций...

СИЦИНИЙ

Стига с този Марций!

БРУТ

Сеячът на мълви да се набие!
Не могат волците да нарушат
мира си с нас!

МЕНЕНИЙ

Не могат ли! Ний знаем
от хрониките, че чудесно могат!
Три примера за туй аз сам видял съм
с очите си! Разпитайте тоз роб,
преди да го наказвате, че може
да наградите със камшик тоз, който

ви носи важна вест, и със тояги —
тоз, който ви предпазва от опасност!

СИЦИНИЙ

Изключено е!

Да, не е възможно!

Влиза Вестител.

ВЕСТИТЕЛЯТ

Патрициите бързат във възбуда
към Капитолия! Дошла е вест,
която изменила е вида им!

СИЦИНИЙ

От оня роб е всичко... Нареди
да се нашиба публично! Той първи
със своя слух...

ВЕСТИТЕЛЯТ

Слухът му, о, почтени,
се потвърди, но още нещо има,
по-страшно от това!

СИЦИНИЙ

Какво по-страшно?

ВЕСТИТЕЛЯТ

Навред говорят — с право или не,
това не знам, — че в сговор със Авфидий
Кай Марций бил повел войска към Рим,
за да мъсти на мало и голямо!

СИЦИНИЙ

Това е вероятно...

БРУТ

... слух, измислен,
за да накара слабите да кажат:
„Върнете го!“

СИЦИНИЙ

Добре са го скроили.

МЕНЕНИЙ

Не ми се вярва — Марций и Авфидий
са две непримиримости, които
не могат се събра.

Влиза Втори Вестител.

ВТОРИ ВЕСТИТЕЛ

Явете се без бавене в Сената!
Кай Марций във съюз със Тул Авфидий
нахлул е със невиджана войска
в земите ни и разорява всичко
по пътя си.

Влиза Коминий.

КОМИНИЙ

Добре я наредихте!

МЕНЕНИЙ

Какви са новините? Какво има?

КОМИНИЙ

Сами спомогнахте за туй, след малко
да безчестят чедата ви, да стапят
оловото на покривите градски
над голите ви тикви, да насилват
жените ви пред вашите очи!...

МЕНЕНИЙ

Кажы де! Какво има? Какво има?

КОМИНИЙ

... да пожарят светите ви олтари
и да натикват вашите права
във миша дупка!

МЕНЕНИЙ

Казвай: какво има?...
Добра я заварихте!... Какво има?...
Ако повел е волците Кай Марций...

КОМИНИЙ

„Ако!“ Той бог за тях е! Те го следват,
като че ли не старата природа
направила го е, а друга сила
по майсторка от нея; и ни гонят
самоуверено, като че са
дечица, тичащи след пеперуди,
или месари, трепещи мухи!

МЕНЕНИЙ

Добра я заварихте, вий и ваште
приятели с мешинени престилки;
вий, дето тъй държахте за еснафа
и неговия глас, вонящ на чесън!

КОМИНИЙ

Той ще ви тръсне Рим върху главите!

МЕНЕНИЙ

Тъй лесно, както Херкулес е тръскал
плода на Хесперидските градини.^[40]
Добра я заварихте, няма що!

БРУТ

Но вярно ли е всичко туй?

КОМИНИЙ

О, да!

И вие ще изпукате, преди
да стане инак! Вред го срещат с радост,
а който му оказва съпротива,
на подбив бива взиман и умира
като глупец. Кой би осъдил Марций,
щом свои и врази го уважават?

МЕНЕНИЙ

Загубени сме всички, ако той
не се смили!

КОМИНИЙ

А кой ще го помоли?

Трибуните ще ги е срам; народът
не може да очаква друга милост
от него освен тази на овчаря
към вълците; а неговите близки,
рекат ли му: „Прости на Рим!“, ще молят
еднакво с враговете му и значи
ще са от тях.

МЕНЕНИЙ

Така е. Да го зърна
как мушка под стрехата ми главня,
ще ме е срам да му река: „Недей!“
Добра я свършихте! Измайсторихте
със своите майстори добри неща!

КОМИНИЙ

Довлякохте на Рим такава треска,
че никога не е бил тъй без цяр!

БРУТ и СИЦИНИЙ

Защо пък ние да сме я довели?

МЕНЕНИЙ

А ние ли? Обичахме го ние,
но дадохме от животински страх
на долната ви гмеж да го прогони
със крясъци!

КОМИНИЙ

Страхувам се, че тя
пак с крясъци назад ще го извика.
Авфидий изпълнява туй, което
той казва като негов подчинен,
и отчаянието ни остава
единствена защита, мощ, наука,
с които Рим могъл би да посрещне
напора му!

Влиза група Граждани.

МЕНЕНИЙ

Ха, ей ги господата!
Та, значи и Авфидий е със него?...
Вий бяхте тез, които омърсиха
небето със смърдящите си шапки,
ревейки, свиркайки: „Да се изгони
Кориолан!“ Сега се връща той
и всяко косъмче върху главите
на войните му ще е бич за вас;
за всяка шапка, хвърлена нагоре,
една глава ще се търкулне долу;
ще ви плати за гласовете той!
Но що от туй? Да би могъл нас всички
да ни превърне в пепел, би било
заслужено!

ГРАЖДАНИ

Дочухме лоши вести.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Аз виках: „Изгонете го!“, но тихо
прибавих, че е жалко.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

И аз също.

ТРЕТИ ГРАЖДАНИН

И аз. И да си кажем правичката, мнозина от нас казаха така.
Направихме го за добро и макар че доброволно се съгласихме да бъде
изгнан, то не беше съгласно волята ни.

КОМИНИЙ

Едни гласуващи сте ми и вий!

МЕНЕНИЙ

Добра я заварихте, песя хайка!...
Ще дойдеш ли със мене във Сената?

КОМИНИЙ

Къде ще ида другаде?

Излиза заедно с Менений.

СИЦИНИЙ

Съграждани, прибирайте се вкъщи!
И смелост! Туй са хората на Марций,
които във душите си желаят
да стане туй, което уж ги плаши.
Вървете и недейте пада духом!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да ни закрилят боговете! Хайде, майстори! Казвах ви аз, че не трябва да го гоним!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Всички казвахме тъй. Карай да върви! Да си отиваме!

Гражданите излизат.

БРУТ

Не ми харесват тези новини!

СИЦИНИЙ

На мене също!

БРУТ

Половин имот
бих дал да са лъжа! Но да вървим
във Капитолия!

СИЦИНИЙ

И то веднага!

Излизат.

[40] *Хесперидски градини* — открадването на златните ябълки от тези легендарни градини било единадесетият подвиг на Херкулес. ↑

СЕДМА СЦЕНА

Боев стан на волсите, близо до Рим.

Влизат Авфидий и един Военачалник.

АВФИДИЙ

А продължават ли да се лепят
по римлянина?

ВОЕНАЧАЛНИКЪТ

Да. Не знам с какво
привлича толкоз твоите войници,
но неговото име е за тях
молитва преди ядене, беседа
по време на храна и благодарност
при ставане от масата. В този поход
дори най-преданите ти бойци
те подценяват, вожде!

АВФИДИЙ

Сам го чувствам,
но всяко лекарство срещу туй
ще спъне похода ни. Той към мене
дори държи се много по-надменно,
отколкото могъл бих да допусна,
когато го приех. Въпрос на нрав.
За нещо независимо от него
не мога да го съдя.

ВОЕНАЧАЛНИКЪТ

И все пак
по-хубаво за тебе би било,
ако не беше разделил поравно
главнокомандването на войската,

а беше го за себе си запазил
или изцяло предоставил нему.

АВФИДИЙ

Разбирам те, ала бъди спокоен:
до сметките щом дойдем, той не знае
какво аз мога да му предявя.
Привидно — а за него е така
и тъй го вижда простото око —
той води честно похода, загрижен
за нашата държава, и се бие
с тъй змейска ярост, че печели боя,
невдигнал меч; и въпреки това
онуй, което най-накрай ще счупи
гръбнака му или заплаши моя,
е в бъдещето.

ВОЕНАЧАЛНИКЪТ

Дали ще вземе Рим, как мислиш, вожде?

АВФИДИЙ

Без битка го приемат град след град,
пък в Рим и знатни, и Сенат са с него,
трибуните не знаят да воюват,
а простолюдието на града
тъй спешно ще го викне, както бързо
го е пропъдило. Той Рим ще глътне,
тъй както албатросът глътва рибка —
по силата на своята природна
върховна власт^[41]. В началото той беше
служител тачен, но — уви — не смогна
да удържи спечеленото име.
Дали причината е в гордостта,
с която всекидневните успехи
ни опетняват винаги; или
във липсата у него на способност
да схваща как най-пълно би използвал

възможностите си; или най-сетне,
във твърдия му нрав, поради който
не се е променил, като е сменял
седлото за креслото, а е искал
да дава заповеди на мира,
тъй както ги е давал на войната —
не зная; но един от тези недъзи —
понеже има по зрънце от трите, —
един от тях (не всичките, признавам!)
направил го е гледан със уплаха,
омразен и прогонен. А е имал
заслуги, но от тези, които чезнат
при споменаване. Защото тъй
човешките ни качества зависят
от тълкуванията на деня:
дори за най-способния държавник
гроб сигурен е първата трибуна,
прославяща делата му... Но тръгвай!
Пламята гаси, клин клин избива,
власт власт препъва, нощ нощта надвива.
Превземай Рим, о, Кай! Щом стане твой,
за мене ще сте плячка ти и той!

Излизат.

[41] „... тъй както албатрос... върховна власт.“ — едно поверие казвало, че албатросът със силата на своето „благородство“ заставял рибите да изплуват покорно на повърхността, за да може той да ги погълне. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Площад в Рим.

Влизат Менений, Коминий, Сициний, Брут и други.

МЕНЕНИЙ

Не, няма да отида. Чухте как е отговорил той на своя прежен военачалник, който тъй горещо обичаше го. Бил ми казвал „татко“ — е, та какво? Тоз, който го е пъдил, да иде той! Паднете на колене и пропълзете цяла миля път до шатрата и прошката му! Щом е върнал и Коминий, не отивам!

КОМИНИЙ

Той вид си даде, че не ме познава.

МЕНЕНИЙ

Какво ви казвам аз?

КОМИНИЙ

Един път само ме назова по име и тогава напомних му за дружба и за кръв, пролята заедно, но той извика, че няма „Кориолан“, че бил отхвърлил предишните си титли: щял да бъде незнаен, празно място — така каза, — додето изковел си ново име в жаравата на Рим.

МЕНЕНИЙ

Трибуни, как сте?
Добре я свършихте! Опожарихте
града ни, за да смъкнете цената
на дървените въглища!

КОМИНИЙ

Когато
му казах, че най-царствената милост
е незаслужената, той отвърна,
че е нахалство от една държава
да иска нещо от човек, когото
самичка е пропъдила.

МЕНЕНИЙ

Чудесно!
Нима могъл би да ти каже друго?

КОМИНИЙ

Помолих го да пощади града ни
зарад приятелите си, а той
ми каза, че не можел да ги търси
в купа от гнила слама; а било
безумство зарад две зърна тоз куп
да се оставел незапален само
да му смърдел в носа!

МЕНЕНИЙ

За две зърна.
Едно от тях съм аз. Зърната — туй сме
аз, майка му, жена му, син му, този
войник храбрец. А вие сте вонята.
И зарад вас да изгорим и ний?

СИЦИНИЙ

Не се гневи! Ако не си съгласен
да ни помогнеш в таз беда, поне
не ни упреквай! Но ако приемеш

да ходатайствуваш за своя град,
тоз твой език могъл би по-успешно
от спешно сбраната войска да спре
земляка ни.

МЕНЕНИЙ

Не ща да се намесвам.

СИЦИНИЙ

Бъди добър, иди!

МЕНЕНИЙ

Какво да правя?

БРУТ

Да видиш какво може да извърши
за Рим приятелството ти със Марций.

МЕНЕНИЙ

А представете си, че той ме върне
като Коминий, без да ме изслуша —
тогава, а? И аз да се завърна
обиден в чувствата си, огорчен
от грубостта му?

СИЦИНИЙ

Римският народ
ще ти плати с признателност за твоите
добри усилия.

МЕНЕНИЙ

Добре, ще ида.
Не вярвам да ме върне. И все пак
туй хапене на устни и туй „хъм“
не ми се нравят. Лош е бил мигът:
на гладно вените са още празни,
кръвта ни — хладна; крив ни е светът;

не ни се дава, нито обещава;
но щом добре натъпчем тези свои
кръвопроводни цевии и тръби
с храна и вино, ставаме по-щедри,
отколкото сме в своите часове
на жреческо въздържане. Затуй
ще гледам да е сит, когато ида
с молбата си при него.

БРУТ

Ти пътя към сърцето му познаваш
и — знаем — няма да се заблудиш.

МЕНЕНИЙ

Ще го изпитам аз, пък там да става,
каквото ще! А пък какво ще стане,
ще знам след малко.

Излиза.

КОМИНИЙ

Ще го върне.

СИЦИНИЙ

Тъй ли?

КОМИНИЙ

Видях го — казвам ви — на златен трон
с очи пламтящи, сякаш с тях самите
ще пали Рим, заключил милостта си
в затвора на обидената чест;
щом свих коляно, процеди: „Стани!“
и ме отпрати със безмълвен жест,
за да ми каже писмено след туй
какво той можел и какво не можел
да стори спрямо нашата държава

в съгласие със клетвата, която
бил дал на волците. Така че всяка
надежда е напразна, освен тази —
последна — в майка му и във жена му,
които — както чувам — били склонни
да просят милосърдие от него
към родния му град. Затуй да идем
и ги помолим да не губят време!

Излизат.

ВТОРА СЦЕНА

Пред стана на волците край Рим.

На входа стоят двама Часови.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Стой! Ти отде си?

ВТОРИ ЧАСОВИ

Спри и се върни!

МЕНЕНИЙ

Харесва ми, че пазите добре,
но аз съм висш сановник и дошъл съм
за среща с Кориолан.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Отде?

МЕНЕНИЙ

От Рим.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Назад тогава! Нашият началник
не ще да има нищо общо с него.

ВТОРИ ЧАСОВИ

Ти своя Рим в пожари ще го видиш,
преди да разговаряш с Кориолан.

МЕНЕНИЙ

Момчета, ако вашият началник
говорил е за Рим пред вас, безспорно
дочували сте името Менений.

Това съм аз.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

И ти да си, назад!
Туй твое име не минава тука.

МЕНЕНИЙ

Послушай, драги! Аз съм много близък
със твоето началство. Бях за него
онази книга, във която всички
четяха несравнената му слава,
не без украса тук-таме; защото
аз своите приятели (а той
е пръв сред тях) съм хвалил, докъдето
търпеше правдата. Дори понявга —
като при кегли на неравно — съм я
надхвърлял малко и печат поставял
върху полуизмислици... Така че
ще трябва да ме пуснеш.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Ще прощаваш, уважаеми, ама даже и да си казал в негова полза
толкоз лъжи, колкото думи изрече сега в свой интерес, пак няма да
минеш. Няма — даже и да си бил толкоз добродетелен в лъжите,
колкото си сега с жените. Тъй че кръгом!

МЕНЕНИЙ

Слушай, човече: името ми е Менений и аз съм бил винаги пръв
привърженик на твоя началник.

ВТОРИ ЧАСОВИ

Ти може — както сам казваш — да си бил негов лъжец, но аз
като негов боец, ти казвам, че няма да минеш. Затова да видим гърба
ти!

МЕНЕНИЙ

Можеш ли ми каза дали е обядвал? Знаеш, не искам да говоря с него, преди да се е нахранил.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Я кажи, ти римлянин ли си?

МЕНЕНИЙ

Да, както и твоят началник.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Тогава трябва да мразиш Рим като него. Какво си представяте вие там? Прогонихте единствения, който можеше да ви защити; сами, от невежа глупост, предадохте своя щит на противниците си и сега си мислите, че ще ви отърват от разплатата му хленчът на вашите баби, слепените длани на девиците ви и треперливите увещания на изкуфели дъртаци като теб? Вярвате ли, че ще угасите пожара, в който подир малко ще пращи градът ви, с такъв немощен дъх? Лъжете се! Затова връщай се в Рим и кажи на всички там да се готвят за изпълнението на присъдата. Защото тя е произнесена. Нашият началник се е закълел, че няма да има прошка за вас.

МЕНЕНИЙ

Слушай, ти, глупако! Ако този, който е над тебе, знаеше, че съм тук, щеше да ме посрещне с уважение.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Началникът не те и познава!

МЕНЕНИЙ

Не твоят началник, а главнокомандващият ви!

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Главнокомандващият не дава спукана пара за теб. Тръгвай, казах ти, докато не съм ти пуснал последната капка кръв! Тръгвай, ти от дума не разбираш ли? Тръгвай, че...

МЕНЕНИЙ

Чакай де! Чакай!... Ей! Ей!...

Влизат Кориолан и Авфидий.

КОРИОЛАН

Какво става тук?

МЕНЕНИЙ

Ха сега, негоднико! Сега ще се оплача от теб! Ще видиш не съм ли уважаван! Ще разбереш, че не може всеки мухльо на пост да ми препречва пътя към моя син Кориолан! Отгатни сега по туй как ще ме приеме дали те чака само бесилката, или някой друг начин за умираща, по-траен за зрителите и по-нетраещ се за теб. Зяпай пред това сега и припадай, пред което ще стане!

Към Кориолан.

Съветът на всемогъщите богове да се грижи в непрекъснато заседание за личното ти щастие и да те обича не по-малко от твоя стар отец Менений! О, синко, синко! Ти готвиш за нас пожар, но виж влагата на тези очи може да го угаси! Дълго ме молиха да дойда при теб и едва когато се убедих, че само аз мога да те разубедея, се оставих да бъда издухан от въздишките им през градските порти и ето — заклинам те да простиш на Рим и на своите разкайващи се сънародници. Да размекнат добрите богове гнева ти в техните сълзи и да плиснат остатъка му върху този дръвник, този пън, който ме препъна в пътя ми към теб!

КОРИОЛАН

Върви си!

МЕНЕНИЙ

Как? Защо?

КОРИОЛАН

Аз нямам вече
съпруга, майка, чедо. Таз ръка е
подвластна другиму. Гладът за мъст

е в мойта гръд, но правото за прошка —
в гръдта на волците. Не се надявай!
Страхливата измяна ще отрови
предишните ни близости, преди
мекосърдечието да ми спомни
как силни бяха те. Затуй върви си!
За просбата ти моите уши
по-здрави са, отколкото са здрави
вратите ви за мойта мощ. Но аз
обичах те все пак и затова
вземи туй тук — за тебе го написах
и щях да ти го пратя.

Подава му писмо.

Не, Менений,
не ща да слушам!... С този старец бяхме
в Рим много близки. Виждаш сам, Авфидий...

АВФИДИЙ

Да, твърд си, виждам.

Той и Кориолан излизат.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Та значи, уважаеми, вий сте бил Менений?

ВТОРИ ЧАСОВИ

Магическо име! Само каква сила има! А пътя си за дома помниш
ли?

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Чу ли как само ни скастриха, задето не бяхме пропуснали твое
величество?

ВТОРИ ЧАСОВИ

Та от какво, казваше, трябвало да припадна?

МЕНЕНИЙ

Пет пари не давам нито за тоя свят, нито за началника ви! А пък такива същества като вас дори не ги забелязвам — толкова са ми нищожни! Който е решил сам да мре, не го е страх, че друг щял да му помогне в тая работа. Да прави началникът ви каквото ще! А вие си останете каквито сте и само нищожеството ви да расте с годините! Казвам ви каквото ми бе казано: „Махайте се!“

Излиза.

ПЪРВИ ЧАСОВИ

Достоен човек все пак.

ВТОРИ ЧАСОВИ

Достоен човек е нашият началник. Той е канара, дъб, дето буря го не мръдва!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

В палатката на Кориолан.

Влизат Кориолан, Авфидий и други.

КОРИОЛАН

Обсадата на Рим започва утре.
От тебе, съначалнико Авфидий,
държавата на волците очаква
да чуе дали честно съм ви служил
във този поход.

АВФИДИЙ

В наша полза беше
най-малката ти стъпка, ни за миг
на римските молби ти слух не даде,
отблъсна даже шепота на близки,
уверени в успеха си.

КОРИОЛАН

Тоз старец,
когото върнах тъй убит във Рим,
ме любеше по-силно от баща,
боготвореше ме. За тях било е
последен изход туй, да ми го пратят.
Заради дружбата ни аз (макар че
държах се хладно с него) му предложих
отново тез условия, които
преди отхвърлиха, а и сега
не могат да приемат. Толкоз малко
отпуснах му, за да окажа чест
на него, който бе очаквал много.
На нови ходатайства и молби —
държавни или лични — вече няма

да давам слух...

Шум отвън.

Какъв е този шум?
Нима обетът ми, едва изречен,
е вече застрашен? Не, аз съм твърд!

Влизат Виргилия, Волултия, Валерия, Малкият Марций и Свита.

Жена ми първа, а след нея тази,
чиято ценна форма е отляла
таз моя плът, поела за ръчица
детенцето ми!... Не, махни се, обич!
Права природни и семейни връзки,
разкъсвайте се! Ти, неумолимост,
бъди едничката ми добродетел!
Не ме засягат тез поклони, тези
очи на гълъбица, пред които
и боговете биха нарушили
обета си!... Размеквам се! А аз съм
от глина като всички! Мойта майка
пред мен склонена, сякаш че Олимп
се кланя на къртичина! Синът ми
с молба в очичките, която кара
Природата да вика в мен: „Смили се!“
Не, нека волците със своя плуг
обърнат Рим и разорят страната!
Аз няма като патенце да следвам
инстинкта си, аз твърд ще бъда, сякаш
човек е сам на себе си създател
и родства не признава!

ВИРГИЛИЯ

Мъжо мой,
нима не ме познаваш?

КОРИОЛАН

Тез очи
са други, не онези, със които

ви гледах в Рим.

ВИРГИЛИЯ

Не, ний сме променени
от мъката, довела ни при теб.

КОРИОЛАН

Като актьор, забравил свойта роля,
провалям се... О, най-добро във мен,
прости жестокостта ми, без да казваш:
„Прости на Рим!“... О, таз целувка — дълга
като живот в изгнание и сладка
като разплата! Устните ми, скъпа —
кълна ти се в ревнивата Юнона! —
я пазят непорочни оттогава
за този миг... О, богове, аз бърбря,
а най-почтената от всички майки
очаква моя поздрав! О, коляно,
печатай във земята знак на почит,
каквата друга майка не познава!

Коленичи.

ВОЛУМНИЯ

Вдигни се с благослов и нека аз
върху възглавката на този кремък
окажа ти необичайна почит,
като че ли съм бъркала до днеска
закона между майка и дете!

Коленичи.

КОРИОЛАН

Да коленичи майка ми пред мен?
Тогавя песъчинките крайбрежни
да шибат безочливо светилата;

зефирите да мятат горди кедри
до слънцето; да няма невъзможно,
щом туй възможно е!

ВОЛУМНИЯ

Боецо мой,
спомогнах аз да израстеш такъв!
Познаваш ли коя е тази с нас?

КОРИОЛАН

Сестрата на Публикола^[42]? Как не!
Здравей, Валерия, луна на Рим,
по-девствена от ледните висулки,
красящи с непорочната си хубост
Дианиния храм^[43]!

ВОЛУМНИЯ

А туй е твойто
конспектче малко, но което може,
разгърнато от Времето, да стане
като баща си.

КОРИОЛАН

Богът на войната
със разрешение на Зевс да вдъхне
във мислите ти доблест, та да бъдеш
във битките като маяк в морето:
вълните да посрещаш и да носиш
спасение на който те съгледа!

ВОЛУМНИЯ

Коленичи!

КОРИОЛАН

О, страшният ми воин!

ВОЛУМНИЯ

И той ведно с Валерия, с жена ти
и с мен дошъл е да...

КОРИОЛАН

Мълчете, майко!

Ни дума повече! Или щом трябва
да молите за нещо, то помнете:
не искайте от мен неща, които
под клетва обещал съм да не върша —
войската си аз няма да разпусна
и няма с римските занаятчии
да преговарям повече! И, моля,
недейте ми доказва колко туй е
против природата! Не се мъчете
да изстудите жарката ми мъст
със хладни доводи!

ВОЛУМНИЯ

О, стига, стига!

Разбрахме, че не ще получим нищо,
понеже нямаме какво да просим
освен това, което ни отказа.
Но за да падне, като кажеш „не“,
срамът върху упорството ти — слушай!

КОРИОЛАН

Внимавай ти, Авфидий, и вий, волсци!
Без вас не ща от Рим да чуя нищо...
Молбата ви?

ВОЛУМНИЯ

И неми да стоим,
тез дрехи и видът ни ще ти кажат
какъв живот сме водили, откакто
ти бе прогонен. Помисли си колко
сме по-злочести ний от всички други
жени на този свят, щом тез очи,

наместо да блестят, и тез сърца,
наместо да танцуват при вида ти,
очите плачат, а сърцата стенат
загуй, защото ти накара майка,
жена, дете да гледат своя син,
съпруг, баща без жалост да разкъсва
отечеството си! И твойта злоба
за нас, нещастните, е дважд по-страшна,
защото ти на нас отне дори
молитвите, които са утеха
за всеки друг: кажи ни, как да молим
небето за победата на Рим —
което е наш дълг — и в също време
за твоята — което е наш дълг?
Едно от двете: трябва да загубим
или отечеството си, или
теб, който си във него наша радост!
Очаква ни беда неотвратима,
дори и да изпълнят боговете,
което им поискаме, защото
ти или ще преминеш в белезници,
проведен из града като изменник,
или връз неговите съсипии
ще стъпиш триумфално увенчан,
загдето си пролял кръвта на свойте
жена и син. За себе си аз няма
да чакам свършека на таз война —
не те ли убедя да се покажеш
великодушен към двете страни —
наместо да помагаш на едната
да срине другата — повярвай, сине,
преди да тръгнеш срещу Рим, ще стъпчеш
утробата, която ти е дала
живот на тоя свят!

ВИРГИЛИЯ

И таз, която

дари ти този син, за да запази
чрез него името ти от забрава!

МАЛКИЯТ МАРЦИЙ

Мен няма да ме стъпче! Аз ще бягам
и после, щом порасна, ще се бия!

КОРИОЛАН

Не щеш ли да омекваш, стой далеч
от женски лик и от детинска реч!
Премного чух.

Става.

ВОЛУМНИЯ

Не ни оставяй тъй!
На волците ти служиш и ако
за да спасим родината си, ние
те молахме за техния разгром,
ти с право би могъл да ни упрекнеш,
че тровим твойта чест. Но ний те молим
да станеш помирител между двата
враждуващи народа, та едните
да си рекат: „Показахме се щедри“,
а другите: „Показахме се мъдри“
и в хор щастлив да те благословят
за сключения мир. Ти знаеш, сине,
несигурен е краят на войните,
а пък едно за таз война се знае:
че ако ти превземеш Рим, в награда
ще имаш само туй, че твойто име
ще бъде вред сподиряно от клетви
и летописните за теб ще пишат:
„Той беше благороден, но накрая
окаля свойта чест и разруши
родината си, за да всява ужас

сред бъдещите люде.“ Говори!
Ти винаги стремил си се да стигнеш
върха на благородството, като
по примера на Юпитер издуеш
със грозен грохот бузите безкрайни
на въздуха, а след това изчерпиш
страхотния заряд на своя гръм
във цепене на дъбове. Приказвай!
Нима злопаметството е достойно
за благородния? Кажи му, дъще!
Той глух е за плача ти! Хайде, внуче!
Успей със детски глупости там, дето
о камък удря възрастният ум!
Едва ли има на света човек
по задължен към майка си, а ето,
държи ме като улична жена,
изложена във стеги! Ни веднъж
към майка си не си бил ласкав ти,
когато — бедна квачка, не желала
втор полог — само клоках покрай теб
и пращах те на бран, за да се върнеш
покрит със чест! Кажи ми, че ти искам
нечестно нещо и ме отритни,
но ако то е честно, ти без чест си
и боговете ни ще те накажат,
задето ми отказваш туй, което
дължиш ми като син!... Обръща гръб.
Коленичете! Нека го посраим!
„Кориолан“ нали е — по върви му
да бъде горд, а не да се разтапя
пред женски хленчове. Коленичете!
За сетен път. И да се върнем в Рим,
за да умрем сред своите... О, виж го,
горкичкото! Не знае какво иска,
но вдигнало и то след нас ръчици,
подкрепя нашата молба при туй
със доводи по-силни от онези,

с които ти отблъсваш я... Но стига,
достатъчно стояхме! Тоз човек
е волск по кръв, волскиня му е майка
и за волскиня женен е в Кориоли;
а приликата с туй дете от Рим
е сигурно случайна. Сбогом! Млъквам,
додето Рим превърне се на клада,
след туй ще чуеш нещо!

Кориолан хваща ръката ѝ и я държи безмълвен известно време.

КОРИОЛАН

Майко, майко,
какво направи? Виж небето горе
разтваря се и боговете гледат
туй зрелище, което с теб играем
против природата. О, майко, майко!
За Рим спечели ти победа трудна,
но своя син — о, вярвай ми, о, вярвай! —
със нея ти излагаш на опасност,
огромна, ако не и смъртоносна.
Но тъй да е! Авфидий, аз войната
не смогнах да довърша, но ще склуча
изгоден мир! Кажи, ти би ли бил
по-скъп на слух, по-сдържан на отстъпки
към майка си? Отговори, Авфидий!

АВФИДИЙ

И аз се трогнах.

КОРИОЛАН

Сигурен бях в туй!
И моите очи не овлажняват
от дребно нещо. Но какви да бъдат
условията ни? Самият аз
не ще се върна в Рим. Ще дойда с вас —

поддържай ме в съвета!... Майко скъпа!
Съпруго моя!

АВФИДИЙ (*настрани*)

Радвам се, че ти
допусна чест и милост да се сблъскат
в душата ти. Това ще ми възвърне
загубеното щастие.

КОРИОЛАН (*към Виргилия и Волумния*)

Но първо
ще пийнем заедно и ще ви връчим
свидетелство, по-силно от словата,
което Рим ще трябва да ни върне
с печата си до нашия. Да влезем!
Жени достойни, Рим дължи ви храм
във ваша чест. Ако не бяхте вие,
не би получил той със всички свои
войници — италиейски и съюзни —
подобен мир!

Излизат.

[42] Публикола — Валерий Публикола (около 510 г. пр.н.е.) бил един от основателите на Римската република и първи неин консул. ↑

[43] Дианиният храм (мит.) — Диана е римската богиня на лова, покровителка на девствениците; често отъждествявана с луната. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Площад в Рим.

Влизат Менений и Сициний.

МЕНЕНИЙ

Виждаш ли оня камък на Капитолия, крайъгълния?

СИЦИНИЙ

Виждам. Е, какво?

МЕНЕНИЙ

Ако можеш да го поместиш с кутрето си, значи има надежда жените — и главно майка му — да го увещаят. Но мен ако питаш, и толкоз надежда няма. Гърлата ни са осъдени и чакат само изпълнението на присъдата.

СИЦИНИЙ

Как може човек да стане съвсем друг за тъй кратко време!

МЕНЕНИЙ

И пеперудата е съвсем друга от гъсеницата, а е била гъсеница преди това. Марций беше човек, но се превърна в дракон — израснаха му крила и не е вече прежната пълзяща твар!

СИЦИНИЙ

Той обичаше много майка си.

МЕНЕНИЙ

И мене също. Но сега помни майка си, колкото осемгодишен кон помни своята. От лицето му и най-зрялото грозде става кисело. Като върви, прилича на стенобойна машина и земята тръпне под стъпките му. Той може с поглед да ти промуши броня, гласът му е бронзов като набат, а каже ли „хм“, сякаш барабани гърмят. Седи на престола като

статуя на Александър Велики^[44] и заповедите му се изпълняват, преди да ги е изрекъл докрай. За да бъде бог, му трябва само малко безсмъртие и едно небе за трона му.

СИЦИНИЙ

И милосърдие, ако си го нарисувал вярно.

МЕНЕНИЙ

Нарисувах го от живо. Ще видиш с какво милосърдие ще се върне майка му. От него можеш да изцедиш толкоз милосърдие, колкото мляко от мъжкия тигър. Нещастният ни град скоро ще се убеди в това. И всичко туй е заради вас!

СИЦИНИЙ

Да ни закрилят боговете!

МЕНЕНИЙ

Не, този път няма да поискат. Когато го пращаме в изгнание, ние забравихме за тях, а сега, когато той се връща, за да ни строши вратовете, те ще забравят за нас.

Влиза Вестител.

ВЕСТИТЕЛЯТ

Трибуне, ако мил ти е животът,
укривай се! Народът залови
събрата ти и влачи го със вик
из улиците. Чух ги да крещат,
че щели да го късат на парчета,
ако жените върнели се също
без блага вест.

Влиза Втори Вестител.

СИЦИНИЙ

Какви са новините?

ВТОРИ ВЕСТИТЕЛ

Добри, добри! Жените победиха!
Кай Марций и войската му от волсци
се вдигнаха! О, светъл ден за Рим!
Дори прогонването на Тарквиний
не го е тъй зарадвало!

СИЦИНИЙ

Чуй, друже,
уверен ли си, че говориш правда?
Съвсем ли си уверен?

ВТОРИ ВЕСТИТЕЛ

Да, съвсем!
Тъй както в туй, че слънцето е огън!
Къде си бил, та още се съмняваш?
Морето в прилив не тече под моста
тъй мощно, както втурна се тълпата
през градските врати! Но чуйте, чуйте!

Звук на тръби, обои, барабани. Шум на тълпа.

От зилове, тромпети, барабани,
цимбали, флейти, възгласи на радост
танцува слънцето!

Радостни виковете.

МЕНЕНИЙ

Това е явно
щастлива вест. Отивам да ги срещна.
Волумния — това се казва ум!
Тя само струва колкото цял град
сенатори и консули, цял свят
трибуни като теб! Изглежда, днеска
добре си се помолил — тази сутрин
за десет хиляди гърла от ваште

не давах грош! Чуй само как ликуват!

Шумът и музиката се засилват.

СИЦИНИЙ

За тази вест небето ще ти връща,
но приеми и мойта благодарност.

ВТОРИ ВЕСТИТЕЛ

Ний всички имаме добри причини
да бъдем благодарни.

СИЦИНИЙ

Те са близко.

ВТОРИ ВЕСТИТЕЛ

Пред портите.

СИЦИНИЙ

Да идем да ги срещнем
и да се включим в общия възторг!

Излизат.

[44] „... като статуя на Александър Велики...“ — още един анахронизъм: Александър Велики е живял век и половина след Кориолан. ↑

ПЕТА СЦЕНА

Рим. Улица недалеч от градските врати.

Влизат и преминават през сцената Волумния, Виргилия и Свита, придружени от Сенатори, Патриции и Граждани.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Посрещайте застъпничките римски!
Сберете се, славете боговете,
палете тържествуващи огньовете,
цветя ръсете в техните нозе,
надвивайте вика, със който беше
прогонен Марций, та, дочул привета
към майка му, да се завърне в Рим!
Добре дошли, жени! Добре дошли!

ВСИЧКИ

Добре дошли, жени! Добре дошли!

Тръбен звук и барабанен бой. Излизат.

ШЕСТА СЦЕНА

Площад в Кориоли^[45].

Влиза Авфидий със Свита.

АВФИДИЙ

Вървете във Съвета и кажете
на първенците, че съм тук. Това
връчете им и щом го прочетат,
да се сберат на главния площад,
където аз пред тях и пред народа
ще потвърдя написаното тук.
Тоз, който обвинява се в писмото,
е влязъл във града и се надява
със думи пред народа да очисти
вината си. Вървете!

Свитата излиза.

Влизат неколцина Съзаклятници.

ПЪРВИ СЪЗАКЛЯТНИК

Здравей, началниче! Е, как се чувстваш?

АВФИДИЙ

Като човек, убит от своята милост,
отровен от пощадата си!

ВТОРИ СЪЗАКЛЯТНИК

Вожде,
ако държиш на замисъла, в който
ни включи за помощници, кажи,
и ний сме тук!

АВФИДИЙ

Не мога да ви кажа.
Ще видим накъде клони народът.

ТРЕТИ СЪЗАКЛЯТНИК

Народът ще се люшка, докогато
се борите; но който и да падне,
надвилият ще наследи гласа му.

АВФИДИЙ

Така е, и за удара си аз
ще имам убедителен предлог:
на неговата вярност аз зложих
честта си и нагоре възвисих го,
а той с ласкателска роса поля
приятелите ми и тъй подсили
растежа си, като за тази цел
пречупи своя нрав, преди познат
като суров и твърд.

ТРЕТИ СЪЗАКЛЯТНИК

Да, този нрав,
когато беше кандидат за консул,
му коства...

АВФИДИЙ

Тъкмо стигнал бях до туй!
Изгнан за своята твърдост, той потърси
приют в дома ми и подложи гърло
за моя нож. Приех го, приравних го
със себе си, открих му път нагоре,
предложих му да си избира войни
измежду моите най-добри и свежи
за плановете си, собственоръчно
помагах му във жътвата на слава,
която той във своя хлев прибра.
И радостен, че си вредя самичък,

превърнах се от равен нему в нещо
като слуга и той за мойта служба
ми плащаше като на прост наемник
със снизхождение.

ПЪРВИ СЪЗАКЛЯТНИК

Тъй беше, вожде.
Войската се учудваше, а после,
когато Рим бе негов и ний всички
се готвехме за плячка, не по-малка
от славата...

АВФИДИЙ

Във тази точка аз
най-силно ще насоча своя удар:
за две-три капки очна мокрота,
по-лесна у жените от лъжата,
кръвта, потта на целия ни поход
продаде той. И ще умре за туй.
И аз ще се възмогна пак... Но чуйте!

Барабанен бой, тръбен звук и виковете на тълпа.

ПЪРВИ СЪЗАКЛЯТНИК

Ти влезе в родния си град като
обикновен вестител, неприветстван,
а той разцепва въздуха с тръбите
на своето пристигане!

ВТОРИ СЪЗАКЛЯТНИК

И тези
безпаметни глупци дерат гърла
за оня, който им изкла децата!

ТРЕТИ СЪЗАКЛЯТНИК

Затуй, използвайки добрия случай,

преди със думи той да ги е трогнал,
ти дай му да опита твоя меч
и ний ще те последваме! Когато
го проснем бездиханен, ти ще можеш,
разказвайки посвоему нещата,
и доводите му да погребеш
ведно с трупа.

АВФИДИЙ

Старейшините! Млък!

Влизат Старейшините на града.

СТАРЕЙШИНИТЕ

Добре завърнал се дома, Авфидий!

АВФИДИЙ

Не съм заслужил вашия привет.
Прочетохте ли, о, почтени старци,
писмото ми?

СТАРЕЙШИНИТЕ

Прочетохме го.

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

С болка.

По-ранните си грешки той — аз мисля —
могъл би да изкупи, ала тази —
да свърши, гдето трябваше да почне;
да пропилее ползата от всички
военни набори; да ни остави
с разноски само, като склучи мир
с града почти превзет — такава грешка
не е простима.

АВФИДИЙ

Чуйте го! Той иде.

Влиза — с барабанен бой и знамена — Кориолан, следван от Граждани.

КОРИОЛАН

Приветствам ви, отци на този град.
Аз връщам се все тъй ваш предан воин,
незаразен от обич към родина
и подчинен на висшата ви воля
като преди. Узнайте, че успешно
проведох похода и стигнах с бой
до портите на Рим. Това, което
бе взето като плячка, надвишава
със трета разходите по войната.
Мир сключихме със не по-малко слава
за волците, отколкото позор
за римляните. Ето тук, подписан
от консули и знатни, подпечатан
с клеймото на Сената, аз ви връчвам
изготвения договор.

АВФИДИЙ

Отци,
преди да го четете, заявете
в лицето на изменника, че той
измамил е по най-безчестен начин
доверието ви!

КОРИОЛАН

Изменник? Аз?

АВФИДИЙ

Ти точно, Марций!

КОРИОЛАН

Марций?

АВФИДИЙ

Да! Кай Марций!
Или очакваш да те величая
във Кориоли с крадения прякор
„Кориолан“?
Старейшини на нашата държава,
на майка си и на жена си той
за няколко нещастни солни капки
предаде делото ни и отстъпи
града ви Рим — „ви“, казвам! — като скъса
обета си тъй лесно, сякаш беше
прогнил конец. Веднъж не съзова
военния съвет, а пред сълзите
на своята кърмителка проциври
победата тъй срамно, че накара
по-младите слуги да се червят,
а старите бойци да се споглеждат
в учудване.

КОРИОЛАН

О, чуваш ли го, Марсе?

АВФИДИЙ

Не споменавай бога на бойците,
хлапе ревливо!

КОРИОЛАН

Как?

АВФИДИЙ

Тъй, както чу!

КОРИОЛАН

Лъжецо, нямащ мяра, ти изду
това сърце премного за гърдта му!
„Хлапе“? Ах, раб! Простете, мъдри старци,

за пръв път не успявам да се спра!
Умът ви, уважаеми, аз зная,
ще зашлеви туй куче през устата,
а паметта му, на бразди все още
от моя бич, сама ще му натика
лъжите в гърлото!

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

И ти, и ти,
мълчете и ме чуйте!

КОРИОЛАН

Накълцайте ме на парчета, волсци —
мъже, деца, започвайте! „Хлапе“!
Лъжливо псе, във ваште летописи —
ако не лъжат — пише, че в Кориоли
като орел, нападнал гълъбарник,
съм карал войните ви да пърпорят
наоколо ми! И го сторих сам!
„Хлапе“ на мен?

АВФИДИЙ

Нима, почтени старци,
ще изтърпите, този самохвалец
да ви припомня слепия успех,
за наш позор дарен му от фортуна?

СЪЗАКЛЯТНИЦИТЕ

Смърт, смърт за туй!

ГРАЖДАНИТЕ

Разкъсайте го на парчета!... Веднага и на място! Той уби сина
ми!... Дъщеря ми!... Той уби племенника ми!... Убиец на баща ми!

ВТОРИ СТАРЕЙШИНА

Ръцете долу! Тихо! Тоз човек
е благороден. Гръмката му слава

обхванала е земното кълбо
и провинението му ще бъде
разгледано в съда. Мълчи, Авфидий!
Не подстрекавай към саморазправа!

КОРИОЛАН

Да можех срещу теб и всички твои
авфидиевци да размахам своя
законен меч!

АВФИДИЙ

Нахален негодяй!

СЪЗАКЛЯТНИЦИТЕ

Смърт! Смърт! Убийте го!

СТАРЕЙШИНИТЕ

Назад! Назад!

*Съзаклятниците измъкват мечове и пробождат Кориолан, който пада мъртъв. Авфидий
слага крак върху трупа му.*

АВФИДИЙ

Изслушайте ме, господари мои!

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

О, Тул!

ВТОРИ СТАРЕЙШИНА

Духът на храбростта ще лее сълзи
над делото, извършено от теб!

ТРЕТИ СТАРЕЙШИНА

Не го настъпвай!... Мечовете скрийте!
Спокойствие!

АВФИДИЙ

Старейшини почтени,
като узнаете — но не сега,
в тоз пристъп, предизвикан от тогова —
каква опасност криел е за вас
животът му, тоз край ще ви възрадва.
Викнете ме в съвета си и аз
ще ви докажа вярната си служба
или безропотно ще понеса
най-тежката ви казън!

ПЪРВИ СТАРЕЙШИНА

Изнесете
трупа навън и нека бъде той
оплакан от нас всички! Досега
не е изпращал глашатай към гроба
по-ценен прах.

ВТОРИ СТАРЕЙШИНА

Със своята избухливост
донякъде той снема от Авфидий
вината за таз кръв. Да вземем злото
откъм доброто му!

АВФИДИЙ

Гневът ми стихна
и мъка ме раздира. Трима войни
измежду най-добрите — аз, четвърти —
да понесат трупа! Ти, скръбен марш
отмервай с барабана си! А вие
склонете копия! Макар лишил
от синове и от мъже не малко
жени на този град — които още
оплакват с люти сълзи своите близки, —
той беше мъж със стъпки величави
и спомен благороден ще остави.
Повдигай!

Излизат, носейки тялото на Кориолан. Траурен марш.

[45] „Площад в Кориоли“ — някои коментатори ситуират тази сцена в Анциум. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.